

Libellus medicus variorum experimentorum, quae nunquam in lucem prodierunt.

<https://hdl.handle.net/1874/404929>

LIBELLVS

MEDICVS VARIORVM EXPERIMENTORVM, quæ nunquam in lucem prodierunt.

A IOANNE MANLIO

Explurimis D. Philippi Melanchthonis, & quorūdam aliorum clarissimorum uirorum prælectionibus collectus, ac ab eodem in ordinem distributus.

Inseruimus etiam huic quosdam sales incundos lectu, cum X. Tabulis, tam Medicis quàm pharmacopœis ualde utilibus futuris.

Cum Præfatione IOANNIS IACOBI PARETI, philosophiæ & medicinæ Doctoris: Item, Rerum & uerborum memorabilium **INDICE** copioso.

BASILEAE.

LIBRARY

UNIVERSITY OF TORONTO

100 St. George Street

Toronto, Ontario

Canada

1950

1951

1952

1953

1954

1955

1956

1957

1958

1959

1960

1961

1962

1963

1964

1965

1966

1967

1968

1969

1970

1971

1972

1973

IOANNIS MANLI AD TEM
perantiæ & sobrietatis fautores
Præfatiuncula.

GRAVE & insigne dictum diui
Pauli est, Habete honorē corpo-
ri: quo multiplicem materiam cō-
plectitur. Præcipuè uerò hoc
loco quæritur, de discrimine in-
ter hominum & reliquorum animalium corpora.
Hanc quæstionem ut appositè explicemus, prius ge-
neralia quædam præmittēda uidentur, quæ ad me-
liorem reliquorum intellectuū facient. Primum om-
nium constat, in brutis multiplices esse umbras, &
simulchra plurimum cum hominibus cōuenientia,
imò in quibusdam longè homini præstantiora. Ex-
empli gratia, equi suum infessorē, & itinera, quæ
semel confecerint, agnoscunt: ceruus auditu, aquilæ
uisu, canes odore superant homines. Eiusmodi
qualitates Deus suo quodam consilio animantibus
indidit. Veruntamen in ipsis nō est actus reflexus,
quo honesta à turpibus, utilia ab inutilibus discer-
nere ualeant. Adde quòd multo minus quæ honesta
sunt, præ turpibus eligant, cum harum semina non
obscura in hominū mentib. deprehendantur. Quæ
si quis altius introspiciat, faciliè habebit quod ad
propositam quæstionem respondeat. Habet au-
tem homo maiora & excellentiora dona: quia ipse
* 2 est

P R A E F A T I O

est domicilium diuinitatis, in quo Deus habitare uult, sicut pulcherrimè hoc 1. Petri 2. describitur, ubi Apostolus ait: Vos estis domus spiritualis, sacerdotium sanctum, ad offerendas spirituales hostias, acceptabiles Deo per IESVM Christum. Siquidem uerò Deus in homine habitat: oportet ut ædificium sanctissimæ Trinitatis sit immaculatum ab omnibus huius seculi desiderijs, & iniquitatibus: à quibus uas nostrum custodire in sanctitate iubemur à Paulo, 1. Thess. 4. Deinde non omnitem-pore interitui obnoxia erunt nostra corpora, sed Deus etiam ea transformabit, & filij sui corpori conformia reddet, sicut Paulus ad Philippenses scribit: ubi tum Deus erit omnia in omnibus. Quare si nostris corporibus debitum tribuere honorem uelimus, utamur illis ad celebrationem nominis diuini, & proximi utilitatem. Hoc autem uarijs modis fieri potest, & debet. Quidam ingenij sui neruos, omniaq; studia eò dirigunt, ut utilibus scriptis nominis diuini celebratio propagetur, & multorum hominum utilitas queratur. Alij liberales manus porrigunt egenis, & strenuè iuuant honestos piorum inopumq; hominum conatus & labores: inuitati proculdubio insigni præconio, quo Christus sua in ipsis opera (ut cum Augustino loquamur) coronabit. Id quod Matthæi 25. capite longo catalogo recenset. Et ut uno uerbo dicam, quiuis suo corpori

AD LECTOREM.

corpori honestatem potest tribuere, quando uocationi, quàm sibi Deus iniunxit et commendauit, sedulam diligentiam suam ac labores tempestiuos cum temperantia mixtos imperititur. Sic eregionè perdimus & quasi occidimus corpora nostra, si excessum diurnis nocturnisq; comessationibus, aut ingurgitationibus, uel etiam immodicis uigilijs faciamus: quod uitium, proh dolor, nostram Germaniam grauissimo damno affecit, datq; locum ueteri dicto: Plures nimirum gula quàm gladio perire. Hac de causa nõ frustra Saluator noster nos ad temperantiam, propter ingentia mala quæ ex intemperantia sequuntur, adhortatur: Attendite, inquiens, ne grauentur corda uestra crapula, & ebrietate. Quod si nihil aliud temperantiam nobis inculcasset, uel infinita eius commoda id obtinere debent. Hac enim cordis affectus aptiores ad orandum & puriores conseruantur, & industria animi ad quasuis actiones uocationis nostræ obeundas alacrior fit: ut experientia ipsa testis est. Hæc præmittere uolui, Lector, ut mecū ad maiorem sobrietatem seu temperantiam multos alios inuitem: deinde ut cogitemus, nos non potui, cibo, alijs uel corporalibus uoluptatibus destinatos prorsus esse: sed corporalia bona à Deo in hunc finem esse creata, ut nobis inseruirent. Nos uerò Creatori tribueremus, quod à nobis postulat. Ad eiusmodi rerum

* 3 considera-

P R A E F A T I O

cōsiderationem optima methodo te ducet Libellus ille noster Medicus. Videbis enim, quàm leuibus ac tenuis momenti medicamentis tuam ualeitudinem tueri possis: quæ si negligenterentur, facillè ualeitudo labefactaretur. Sicut eius rei exēpla singulæ familiarie nobis præbere possunt. Quisquis ergo corporis tui curam & conseruationem habere, illudq; præseruare à uariorum morborum conflictationibus cupis, hunc nostrum laborem non postremo loco colloca, inter ea studia quæ hac de re possunt tradi. Faciet breuitas compēdiosa, ut longè plures inde percipias utilitates, quàm uno atq; altero uerbo tibi prædicare queam. Prius ergo cognosce, quàm iudices, aut despicias.

Bene uale.

I O A N-

IOANNIS IACOBI PARE
TI, PHILOSOPHI ET ME-
dici, ad Lectorem

P R A E F A T I O,

*In qua Medicinæ laus & utilitas bre-
uiter comprehenditur.*

QUANTA sit Medicinæ
præstantia, quamq; hono-
rificè ueteres illi uerè san-
cti & sapientes homines,
de ea iudicarint, uel unus
certè Homerus, uates sine dubio rerum
humanarum peritiss. abundè testatur,
qui hanc artem longè pulcherrimo elo-
gio nobilitauit, inquiens:

ἰατρὸς γὰρ ἀνὴρ πολλῶν ἀνθρώπων ἄλλων.

Hominem enim Medicū, multis alijs
hominibus præstare censuit: quod Poe-
ta acerrimi iudicij nunquam dixisset, si
nō uidisset, tantum oportere tribui, tam
eleganti rerum naturæ cognitioni. Quid
quod Homero non tantum uetustiores,
sed etiam grauiores uiri, Medicis diui-
nos honores habuerūt, eosq; beneficen-
tia & studio in numerum deorum sustu-
lerunt? Quod grauiter quidè illi & con-

* 4 stantex

P R A E F A T I O

stanter fecerunt, ut eorum ferebat religio: iudicabant enim illi, hanc sapientiã non humanam, sed cœlestem esse, quæ tam arcanas rerum uirtutes, in ipsis naturæ uenis reconditas & abstrusas, euoluere, & in lucem proferre posset: neque hominis, sed Dei esse, tanta hominibus commoda adferre. Quare meritò apud eos in diuino honore erant, à quibus diuina beneficia percipiebant. Principè deniq; locum ueteres, inter honestissimas disciplinas Medicinæ dederunt: ut interim taceam Græciam, quæ cum omni genere disciplinarũ maximè floreret, Hippocrati eos honores habuit, quos prius Herculi monstra tollenti detulerat. Ex quo Medicinæ splendor & dignitas æstimari debet: cum ea regio, quæ sic uiris sapientibus præstabat, sic optimarum rerum iudicio pollebat, Medicinã tam exquisitis honoribus exornarit, ut dignitate eam Herculi minorum gentiũ Deo adæquaret. Quapropter illud studium iam olim fuit tantũ regum, principum & nobilium: nec uulgaris homo, aut ex plebeio ordine, potuit in illo uersari. Nobiles certè familiæ hanc insignẽ doctrinam

AD LECTOREM.

doctrinam apud priscos excoluerunt. Exemplum est ipse Hippocrates, qui è magna gente ad Medicinã accessit. Fuit enim natione quidem Couis, Heraclidæ autem & Phænaretes filius, ab Hercule Æsculapioq; genus ducens. Hic igitur cum genere & opibus magnus esset, ad Medicinam se contulit potius, quàm ad aliud institutum ullum: atq; in pulcherrimo hoc campo ita expaciatus est, ut nihil intentatum, nihil inexpertum reliquerit, omnia elaborata & summo iure existimata literis consignarit. Ea; uersantur in oculis, tenètur manibus, & ad usum omnino à natura exprompta, & quid possint sapore consignata, atq; indicata notis: & à maioribus nostris, ab optimis magistris, nostra memoria explicata sunt, quæ iam deserta ac suppressa iacent, quia neglecta. Hic uno atq; altero remedio contentus est, quæ scilicet accepit oraculo, nec ulli reuelanda putat. Sed ego sic arbitror, optima esse remedia quæ plurimis cognita, plurimis probata sunt. Alteri elementa sordent, & quicquid est elementare: hinc noua elementorum soboles: hinc æther & cœlum

P R A E F A T I O

lum ipsum ad remedia exprimēda sunt. Hic abdita naturæ latēt, & deliciæ disciplinæ: nō aliæ sunt salutis opes, & præcia Medicinæ, nisi quæ *μαγιστείας* illa, magna indignatione rerum à natura extorqueat. Parum facta est uita, & ualētudo corporis, nisi quæ magno constat. At cōtrà res habet, quia frugi Medicū oportet curare quàm minimo.

Officinę componuntur magno, uaria supellex instruitur, uitrea labra, catini, pyramides, folles, aliaq; plurima: tēperantur ignes, materia quoq; nuncupato uoto, appellato numine, ex ephemeride Mathematica notato cœlo legitur, atq; comparatur: articulantur uasa, suoq; luto & argilla compinguntur: alij aurę aditus oblinuntur: alij uix corniculis patent. Itaq; natura prorogatur, sollicitatur flabris, uexatur igne, cōflatur, coquitur, exprimitur, donec resoluatur, secumq; diuortium faciat: ac tam perplexa cura, sua Saturno, sua Mercurio & Ioui, sua Soli & Lunæ, ac reliquis Planetis genitura deducitur, atq; hi denuò conflati inter se transformantur. Hinc diuina & cœlo ducta remedia, quæ dij illi
 euocati

AD LECTOREM.

euocati cælo, & iam fornacib. excocti, suis regibus atq; principibus parturiunt. Putrida uerò abiecta q; iacent exprompta auxilia, nobiscū nata, & sine impendio parata domi: uulgaris est natura, & fœculenta Medicina elementorum, qua uulgus & fæcem hominū uti oporteat. Illiberalis scilicet, atq; euidentis natura, omnia salutis instrumenta intus abstru- sit: aut effœta defecta q; succo, nihil contra morbos concepit: uel non parit quidem, nisi cōflata, cocta, soluta deniq; miris artibus exprimat. Sed hæc uitia sunt & fabulamenta artificū: nulla artis culpa est: quæ à præclaris ingenijs parata exculta q;, magna supellectile rerū Medicinā auxit. Fruamur potius, more maiorum, natura nobis domestica atq; familiaris: legatur materia nobiscū edita, quamq; ultronea natura promit. Alijs autem remedijs ueluti externa manu, & auxiliaribus copijs uti conueniet.

In eadem causa sunt, quibus nihil placere potest, nisi quod Indiam loquatur, & extremum Oceanum: qui tantum externa probant, & exoticas merces admiran- tur. Hunc errorē ignoratio primū peperit:

P R A E F A T I O

peperit: deinde quia rudibus ingenijs bonarum rerum consuetudo, grauis est. Et bona fide oblatae merces uulgo fordescunt. Quid quòd externa illa longo quæsitamari, grauibus periculis inuenta, infanoq; sumptu comportata, exoleta ferè, adulterata, suspecta denique ad nos perueniunt? nec alio sæpè momento constant, quàm impostura? An non hæc demètia est, ita subscribere alienis: uicta, euanida, ac ferè dubia auxilia sic persequi, ut uigentem domi, extemporaneam, certamq; Medicinam deseras? Calcantur multa (quemadmodum Herophilus, clarus in Medicina, sensit) & sunt in oculis, quæ conflatis, fufis, relictis, quæ ex India & rubro mari cõportatis, rectè præferas. Vernaculæ sunt nobis, atq; domesticę naturæ opes, quibus sanitas conseruari, morbus profligari queat. In sæce rerum & excrementis, in carie, in rebus minimis, obsoletis, ac pæ nullis, remedia condita sunt. Veluti paucis in hoc Opusculo cernere licet, ubi remedia quædã uerè ἀπόβυστα, experta, naturæq; amica reperiuntur: magnis laboribus, magnisq; uigilijs ex D. Philippi

AD LECTOREM.

lippi Melanchthonis, piæ memoriæ, lectionibus, à Doctiss. uiro D. IOAN. MANLIO, summo studio atq; diligentia collecta, ac cõportata: qui suas partes esse dixit, ea in Libello hoc, de abditis nonnullis ac mirandis morborũ sanationibus quædã, tumultuaria quasi (ut uidebantur) festinatione, ex tempore potius effusa, quàm à cura diligentius exarata, iterum relegere, utcunq; in ordinem redigere. & in publicum dare: ne si qua in his esset utilitas, cùm præsentis tum futuri seculi hominibus inuideretur.

Porrò, quantum sit illius uiri aduersus posteritatem omnem officium, uel ex hisce quæ nostro seculo faciunt homines, licet intelligere: quorum si quis uel exiguam habet artis portiunculam, *καὶ μὴ πρόβρι τῶν ἐμπειρῶν δοκιμασμένων φαρμάκων*, quantum gloriatur, quantumq; id celare studet? ut ne amicissimis quidem communicari uelit. Veluti qui experimentum habent aduersus morbum aliquem: id enim alij non expediunt, nisi magno pposito præmio: aut si promât, minimè tamẽ cæteris id pateferi uolūt. At noster Manlius ille, quæ multis uigi-
lijis,

P R A E F A T I O

lijs, longo temporis interuallo didicit,
 posteris uniuersa effundit, & fideliter
 depromit: quæ profectò est animi quæ-
 dam magnitudo illius hominis. Siquidè
 occultatio rerum non aliunde, quàm ex
 animi deiectione proficiscitur. Quapro-
 pter primùm ab omnibus bonis qui ali-
 quid utilitatis ex labore huius Manlij,
 uel ipsi, uel posteri eorū percipient, me-
 ritò laudari & tueri debet: deinde etiam
 ab ijs qui hortatores, & incitatores ipsi
 extiterunt, ut hæc & priora posteritati
 committeret, qui à Zoilorū calumnijs
 huic postremo seculo usitatis eū defen-
 dere, & patronos se ostendere uelint. Fa-
 cilè enim labor alterius potest uitupera-
 ri, præsertim à talibus qui non subierūt.
 Quisq; ergo gratitudinè suam erga hunc
 bonum uirum, qui in honorem Dei, &
 utilitatem posteritatis laborauit, decla-
 rare studeat. Nā tales certè sunt promo-
 uendi, summoq; amore amplectendi, co-
 lendi, obseruandi, ac omnibus officijs
 afficiendi: qui non solùm sibi uiuūt, sed
 etiam alijs quamplurimis prodesse cu-
 piunt: insuper huius boni uiri diligentia
 & sedulitas omnibus prodesse poterit,
 dextrè

AD LECTOREM.

dextrè aliorum labores iudicantibus,
 quibus haud dubiè rem gratissimam fe-
 cit. Si qui uerò sunt scioli, quibus argu-
 mentum calumniandi nunquam defu-
 turum nouimus, ac ueluti innatum est
 optima in peiorem partem interpretari,
 nullisq; honestis & utilibus laborib. de-
 lectari, atq; suam cantilenã (sicut coccyx
 consuevit) solum admirari: illis dictum
 esto, quod in inusitato & communi Græ-
 co Prouerbio dicitur: *μωμίζεται τις βῆσον*
ἢ μωμίζεται. Habemus etiam alia, quæ
 alio tempore his ipsis, & auaris seu fucis
 aliorum laborem ad se arripientibus, abun-
 de declarabimus, sicubi huic bono uiro
 sua maleuolentia uel auaricia obesse stu-
 debunt. Hæc erant, Lector, de quibus
 nunc temporis te commonefaciendum
 esse duximus. Vale: ac bonorum do-
 ctorumq; labore, sicut apis
 sedula, frueri.

IN LIBELLVM HVNC
Medicum Samuelis Holtzachij
ad Lectorem, Carmen.

ARtes ad medicas referenda sequentia scripta,
Summo ridiculis margine plena iocis:
Non uni uoluit, sed multis, optime Manli,
Ingenium studijs inuigilare tuum.
Cunctorumq; capax, quæ continet igneus æther,
Arctis limitibus se cohibere negat.

Aliud, ad eundem, à quodam docto
uir o, deq; studijs benemeri-
to, compositum.

Queris opem medicam si quis, curamq; leuandi
Lethales morbos, hic medicamen habes.
Repperies lepidos hic, dulciloquosq; lepores,
Quos tibi collectos MANLIA cura dedit.
Sæpius ingentes morbi sermone leuantur,
Atq; remittenti sæpè dolore cadunt.

OBSERVATIONES VTI-
les pro suorum corporum
homicidis.

ANcipiti si uis præceps occurrere morti,
Sæpè tibi uenas incidito, sæpè lauato.
Sit cibus immodicus, numerosaq; pharmaca sume:
Sollicitus uiuas, grauibusq; obstringere curis.
At uacans studijs, foetensq; habitato cubile,
Inuidiaq;

Inuidiaq; iraq; frequens consumere, nullis
Viuito cum socijs: uitam sic perdis, & horas.

Ein nützlich regiment / für die so
vor der zeit zum todt
eilen.

Wer vor der zeit wil sterben/
Der soll sich vleisig bewerben/
Oft baden vnd aderlassen/
Fressen vnd sauffen one massen:
Vil wachē/beküern das leben/
Sich in schwäre sorg begeben:
In stinckenden gemachē wonen/
Mit zorn sich nicht verschonen:
Alle gschelschafft vermeiden/
Pillulen vnd arzeney oft leidē:
Das sein zehen gütter stück/
Dē gesundē leben zū vnderdruckt:

IN LIBELLO MEDI-
co Errata.

Fol. 3. 6. egrotus 4. 20. incalescere 5. 6. plenitudine 11.
16. affici 15. 7. smaragdus 17. 11. ualetudini 22. irrita-
to ibid. irritatus 39. 13. haustu 93. 15. suppositoris 94.
1. crassa. ibid. obseruandum 99. in penult. sale in ult.
post sale, dele e 107. 1. autem.

RERVM ET VERBORVM

in libello Medico memorabilium

INDEX.

A	Garicum quomodo corrigendum 95	B	Bibentibus tres haustus concessi 43
Alexandri somnium 35.	in summū sacerdotem reuerentia. ibid.	bilem atram quæ educat 92 præparent 85. purgent 90 flauā quæ educant 91 præparēt 84. purgent 89	bolus purgatorius quomodo formandus 93. eius quantitas quæ. ibid.
alexipharmaca 5	alexiteria. ibid.	C	κακισίης curatio 9
aloes uires 97	animi incērore extincti 21.22	calculi curatio 13.14	Callimachus 23
apophlegmatisma 109. quomodo & quando ijs utendum. ib.	apoplexiæ curatio 13	Capnionis frugalitas 38	καρδιανή quid 11. eius curatio. ibid.
apostematis curatio 20	aquæ in peregrinando ex lacunis haustus no eius 7	cataplasmata 113. quid ab emplastris differant. ibid. quomodo exhibenda. ibid.	catharorum curatio 12
de Aquis & Syrupis cui libet membro appropriatis 86. inde	Armenius lapis quomodo dandus 97	cereuisiæ rectè cocta, salubris potus 44	cereuisiæ plus quàm uini bibi 44
Aspasiæ scabies 34. somnium. ibid.	ex Athenæo, historia 7.	chamæ-	

INDEX.

chamæleon	4	corporib. debita quies	
Citrium pomum	8	tribuenda	25
clysteres quo tempore		cynosbatus	14
inijciendi	99	D	
clysterium genera	98.	Daniel cur iuxta manda-	
compositio.	ibid.	tum Dei propter som-	
cœnæ quales esse debe-		nia non sit occisus	29.
ant	43	30	
colici doloris curatio	5	decocta	98
comitialis morbus an cu-		Dei protectio	32
rabilis, quomodo in-		dētium doloris curatio	
quirendum	15	15.16	
computationis liberio-		diaboli in angelum lucis	
ris incommoda	45	transformatio	29
condita 103.104. quo-		E	
modo & quando ex-		Ebrietas	40.41. inde
hibenda.	ibid.	ebrietatis species	42
confectiones aromaticæ		contra Ebrietatem, Na-	
quamq; corporis par-		zianzeni uersus	41
tem reborantes	101.	de Ebrietate, iocus	41
inde. quomodo com-		eclegmata 195. quando	
ponendæ 103. quã-		fumenda	106
do exhibendæ. ibid.		electri utilitates	12.13
conserua 103.104. quo-		elleborus quomodo cor-	
modo & quando ex-		rigendus	97
hibenda.	ib.	emplastorum componē-	
consuetudinis uis	19	dorum ratio	112.113
corallia	15	epithimum quibus dan-	
cornu ceruini usus	16	dum	97
corporis sui homicida		errhina 108. quomo-	
quis	27	do & quando ijs uten-	
corpori honos habendus		dum.	ibid.
44.		esula quomodo mace-	
		rand	

INDEX.

anda		97	29.30	iuniperigranorum usus
	F		14	
Febris curatio		20.21		L
in Febribus, aqua noci-				Lemnia terrar. eius usus
ua 2. uinum noxium.				& admiratio. ib. 6
ibid.				libanotis 9
frugalitas		38.39		linimenta n2. quomo
	G			do cōficienda, & quā
Germanorum intempe-				do applicanda. ibid.
rancia		40.41		literæ Græcorum, numo
Granata mala		21		rorum notæ 26
	H			loch 105. quando su-
Hauftus Poeticus quis				matur 106
44 tres bibentibus				lozengiarū medicis quid
concessi		43		103
hiera picra quomodo dā				lucubrationes pernicio-
da		97		sa 27
hydropis curatio		18.19		Lutherus quo morbo
	I			extinctus 10.11 &
Impostores, sub medici-				inde
næ prætextu		2.3		ein Lutherisicher
infusio medicis quid		93.		drunk 46
94				lycanthropi 36
ingenia alia alijs magis				M
præfaga		30.31		Macedonici reges parda
intemperantia		40.41		li comparati 47
inde				masticatoria 109. quo-
de Intemperantia, Plato				modo & quando ijs
nis sententia		40		utendum. ib.
Ioannes Keifersberg		35		matricis doloris cura-
Ioseph cur iuxta manda-				tio 9
tum Dei propter som-				medicamenta infunden-
nia non sit occisus				da

INDEX.

- da quæ 94.95 pur-
 gantia quando sumē-
 da 90 purgantia so-
 lida 91. unde quæq;
 humorem purgantia,
 liquida 89. inde
 medicamentorum tabu-
 læ 47.48.
 inde
 sub Medicinæ prætextu,
 impostores 23
 medicorū contemptus
 pœnæ 1.2
 mediocritatis laus 38
 melancholiæ curatio 16.
 17
 mezereon quomodo ma-
 cerandum 97
 morbi periculosissimi
 quomodo sæpe cura-
 ti 1
 morborum curationes
 cur interdum infeli-
 ciores. ibid.
 morselli medicis quid
 103
 myrobalani genera 96.
 eorum vires. ibid.
 quomodo corrigantur.
 ibid.
- N
- Nazianzeni cōtra ebrie-
 tatem uersus 41
- O
- Oculorum lufcorum fal-
 sa curatio 4
 odoramenta 109. quo-
 modo conficienda.
 ibid. eorum usus
 110
 olea 110.111. eorum u-
 sus: ib.
 ophthalmiæ curatio 12
- P
- Paduæ medicorū consue-
 tudo 18
 pardorum capiendorum
 ratio 46. celeritas
 ibid.
 Parisijs in purpura præ-
 paranda, mos 45.46
 partus difficilis curatio
 12.13
 patientia 24
 pectus cur tegendum 15
 pectoris doloris curatio
 15
 pillulæ caput purgantes
 quales 92. quando
 sumendæ. ibid.
 pilularū dosis quanta 92
 pituitam quæ educant
 91 præparent 84.
 purgent 89
 Platonis de intemperan-
 tia, sententia 40
 * * 3 pleurith.

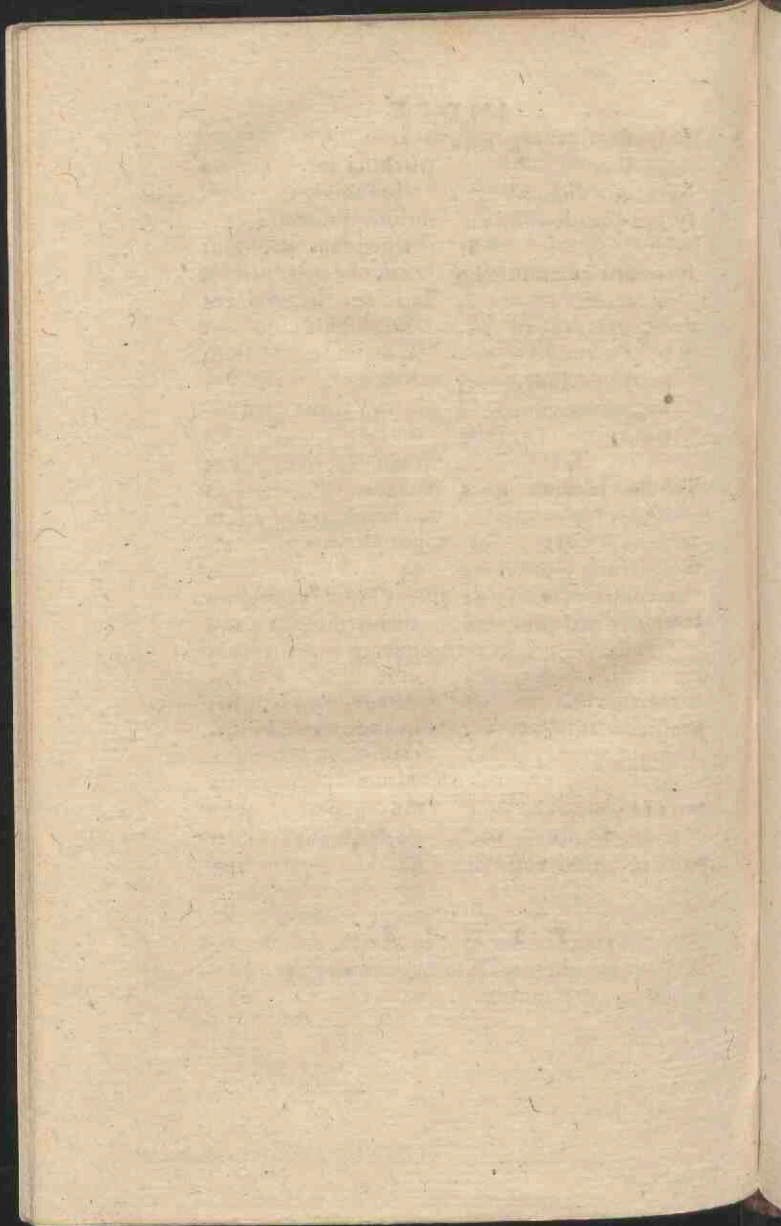
INDEX.

pleuritis curatio 3.4	serpentes quomodo in
& inde	uentriculo hominis
polypodium quomodo	generentur 7
corrigendum 97. e-	serpentum ictus cura-
ius uis. ibid.	tio 7.8 in uentricu-
potus qualis esse debe-	lo natorum curatio 6.7
at 43	Sex horarum tantum, &c.
prandiorum tempus ue-	uersuum explicatio
teribus 26	26.27
de Providentia, testimo-	sobrietas 37.38 uirtutis
nium 1	penus. ibid. inde
purpuræ præparatio	somnia circa auroram
quomodo fiat 45.46	ueriora 30 diabolica
Pyttacus Mitylenæus	ca 35.36 duplicia
40	28.29. quomodo ob-
Q	seruari possint. ibid.
Quies debita corporib.	somniorum interpretes
tribuenda 25	cur occisi 30
R	de Somnijs exempla 30.
Res singulæ ad quid cõ-	31. & inde. quæstio-
ditæ 1	nes 28.29. & inde
rhabarbarum quomodo	somnum prouocantia
corrigendum 95	106 quomodo, quã-
rhinoceros an adhuc in	do & quibus exhiben-
rerum natura 16	da 107
rotulæ medicis quid 103	Spartæ consuetudo 40
S	Stock, medicus 6
Sales uarij 23.24 & inde	stranguriæ curatio 13.14
scammonium quomodo	stupefacientia 106.
corrigendum 96	quomodo, quando &
Scorpij ictus curatio 6	quibus exhibenda 107
senna quomodo corrigē-	suffumigationes 110
da 95	eorum usus. ibid.
	supp ^o

INDEX.

Suppositorum genera	21.22		
99.100		trochisci 105.	quomodo
Syracidis dictum	1	do exhibendi.	ibid.
syropi quando exhiben-		turbith quomodo cor-	
di	85	rigendum 96.	eius
syroporū commistio ho-		uis.	ibid.
die quæ	85	Turcicos imperatores	
de Syrupis & aquis cui-		non bibere uinū 40.	
libet membro appo-		mos, unde.	ibid.
priatis 86. inde. quæq;		V	
humorem concoquē		contra Venena quid cō-	
tibus	84. inde	ducat	8
T		uinum febricitantibus	
Tabulæ medicis quid		malum	2
103		uini boni notæ	22
tamarindi uires	96	uina optima	22.
temperantia, præcipua			23
medici uirtus	42	uirtus expulsus quomo-	
temporis matutini com-		do fortificanda 100	
mendatio	26.27	unguenta III. eorum	
tēpora negocijs & quie-		usus. ibid. quomo-	
ti tribuenda quæ	26	do conficienda. 112.	
per Temulentia peccas,		quando exhibenda.	
duplici pcena punitus		ibid.	
40		uomitum prouocantia	
terra Lemnia 5, eius usus		106 quomodo, quā-	
& admiratio.	ib.	do, & quibus exhiben-	
tristitia animi extincti		da	197

F I N I S.

LIBELLVS MEDICVS.

SYRACH de arte medica dicit: Dedit Deus scientiam, ut conglorificetur in mirabilibus suis. Quibus uerbis significare uult, quòd illa substantialis efficacia in singulis remedijs sit testimonium de prouidentia diuina, & quòd singule res ad usus hominum sint condite. Deinde sunt etiam quedam res ad animantium conseruationem destinate. Illud enim uerissimum est, multos periculosissimos morbos leui cura, si in principio mediocria, & serè nullius momenti remedia applicata sint, curatos esse. Quòd uerò interdum curationes sint infeliciores, id plerunq; fit malicia hominum, nolentiu fidelib. & doctis medicis obedire, ijsdemq; temperantiam mediocrem, quam curatio requirit, prestare. Cuiusmodi exempla sunt hæc sequentia.

Contemptus medicorum pœnæ.

Quidam ex collocutoribus in conuenta

A Ratis.

Ratisponensi laborabat feбри, iubebatq; sibi adferri aquam: & uno impetu tres cantharos aquæ exhauriebat. Medicis eū obiurgantibus, respondit: Vos medici nostis meam naturam, ego sum robustus Sueuus. At paulo post ex illa intemperantia moritur, quia epar antea ualdè calebat: infusaq; nimia aqua, uehementior pugna per antiperistasin facta, debilitatum epar, et eiusdem epatis uirtus calore febrili, accedente illa infusione aquæ, uincebatur: unde statim epatis putrefactio est sequuta.

Bonus & honestus uir Bononiæ incidit in febrim, & fide medicorum ualeitudini est restitutus. Cum uerò minus diligenter custodiretur à socijs, uidit in mensa poculum uini stare: quo arrepto & exhausto, rursus in morbum incidit, & febrim extinguitur.

Impostores, qui prætextu medicinæ homines fallunt.

Quidam Princeps pulcherrimus, robusto etiam corpore, tantum mortuus est scelere (non dicam inscitia) chirurgi: cum alij docti medici eum monerent, ne uteretur

itur illa medicatione. Ille optimus Princeps coeperat laborare pleuritide, quæ initio quidem est curabilis, præsertim antequam ad eam febris accedit, si tantummodo philosophica ratio adhibeatur: quando videlicet agrotus (ut postea indicabimus) bibit succum chamæleontis, & bonam dietam adhibet. Medicus uerò Principis illius, uir excellenti doctrina præditus, & medicinæ non uulgariter expertus, in illo morbo ritè physico more procedebat. Sed Princeps habebat chirurgum, qui obtemperabat eius affectui. reprimebat enim calorem frigida terra, ad plantâ pedis applicata. sed ita repressit calorem, ut rediret ad cor: ubi ita auctus est, ut sic inflammatus Princeps ille medicatione, deniq; moreretur. Hæc sunt nobis à fide dignis, & qui huic medicationi præsentibus interfuere, uiris recitata.

Erat hic nobilis Pomeranus de Massau, qui curabatur uino Maluatico in pleuritide: erat enim ab indocto medico sic persuasus. Tandem bonus ille adolescens sic inflammatus est, ut spacio tridui moreretur.

A 2 Quidam

24 Quidam sacerdos non procul à Torga,
 curabat luscus oculos, scribendo caracte-
 res, & appendendo illis de collo, addens
 uidelicet hæc uerba Germanicè: **Der**
teuffel kratz dir die augen aus /
vnd scheiße dir in die lucthen. id est,
 Diabolus tibi oculos eruat, & cacet in ca-
 uitates. Sic illis fantasys multos homines
 decepit.

Pleuritidis curatio.

Non est magis præsens & subitaneum
 remedium contra pleurisin, quàm succus
 ex chamæleote uulgari herba, Germanicè
Warien distelln / expressus: quæ si ini-
 tio morbi patiens bibat, tunc statim remis-
 sionem & leuamem illius morbi sentit. Hoc
 remedio multos adhuc uiuètes curauimus.

Memini optimum quendam uirum no-
 biscum iter in æstu facientem, in conuiuio
 in calefcere (eramur enim apud homines lo-
 cupletes, & lautè cibo & potu pleniore
 nos excipientes) & laborare pleuritide:
 cui meus frater dabat pharmacum, quo e-
 tiam est usa uxor D. Martini Lutheri. De-
 scendebat frater meus in stabulum equo-
 rum,

rum, & exprimebat ex stercore equino succum: cui, ad fallendum saccharum insperfit, & agrotanti hauriendum præbuit, iubens eum simul in lecto dormire. Hac unica curatione ille postridie fuit curatus.

Ego sum curatus in pleuritide, tantum contusa maxilla piscis lupi, cocta & pota. Nunc hanc ipsam ob causam tales maxillas, præsertim in grandioribus lupis, diligentius reseruo.

Colici doloris curatio.

Curavi sæpissimè nostros scolasticos colico dolore laborantes, hoc leuissimo remedio: ut tantum in locum affectum, saccum auena impletum calefactumq; imponerent: & ita sunt citò curati.

Alexipharmaca, siue Alexiteria.

Est mirabilis naturæ terra Lemnia, nam Dioscorides scripsit, hircinum sanguinem misceri Lemniæ terræ. Cuius remedij magnus usus est. Quare Galenus ipse ea loca adiit, ut exploraret certò, quomodo appareretur: comperitq; naturam esse metallicam, sine mixtura sanguinis hircini. Est autem hodie in tanto usu, tantaq;

6
 tione apud Thraces & Græcos, ut Turcicus imperator peregrinis legatis terram Lemniam inter peculiaria dona dare soleat. Est enim terra Lemnia optimum & præstantissimum remedium in peste ac dysenteria. Turcicus Imperator donauit Schoppero Legato Imperatoris aliquot massulas, pro singulari munere.

Contra scorpïi ictus.

Quando scorpïus necatur in oleo, illudq; sauciato à scorpïo illinitur, tunc sauciatus curatur.

Quidam eques apud nos uenit ad medicum Vlmensem, Doctorem Stock (qui erat medicus omniũ principum in nostra uicina, habebatq; suam singularem fortunam curandi morbos) dicens: Domine Doctore, nescio quem morbum habeam: manè ieiunus uentriculum meum cum magno dolore arrodi sentio. Tu nebulo, inquit Doctore (erat enim medico familiaris) forte aliquid mali comedisti. & retinuit eum quadriduum, ac pavit eum ordine, simulq; a nimio cibo & potu abstinere iussit. Postea uerò, post longam deliberationem (erat enim

enim ualde industrius, & artis suae peritissimus) inquit: Tu nequam, uorasti semina serpentum, ex quibus serpentes in tuo uentriculo procreatae sunt. Instituit uerò curationem hoc modo: collocans eum in lectu, ac admouens eius ori lac ualde calefactu. Serpentes postquam hoc olfecerunt, serpere coeperunt ex uentriculo in collum. quarum colla statim chirurgus, iam pridem aduocatus, paratusq; cum suis instrumentis, apprehendebat, ac extrahebat aliquot serpentes per interualla. Extractis iam omnibus serpentibus, Doctor indicauit, unde illud malum ipsi accidisset: Tu ualde sitiens, inquit, hausisti strenue aquam ex aliqua lacuna, ubi fuerunt semina serpentum. Ille fassus est, se bibisse in uere: & ita curatus est.

Dominus Stanislaus à Lasco, uirtute & sapientia prestans uir, captus cum rege Gallie, etiam mortuus est serpentibus in eius uentriculo innatis: cui nemo opitulari potuit.

Contra serpentum ictus.

Scribit Athenaeus, se audiuisset ex quo-

A 4 dans

dam ciue, præfecto Aegypti, mirabilem hî
 storiã. Cum essent puniendi quidã fontes,
 & ij adducerentur ad aspides: mulier que-
 dam dedit eis, recreandi causa, de pomo Ci-
 trio: Cum autem obijcerentur aspidibus,
 uenenum non fuit efficax, & morsus aspi-
 dum non nocuerunt eis. Præfectus & iu-
 dex attoniti, putauerunt eos insontes esse:
 & iterum quæsiuerunt, num aliquid come-
 dissent? illi responderunt, sibi datum esse
 pauxillum de pomo Citrio. Hoc audient-
 es postridie rursus producerunt eos ad sup-
 plicium, & alteri dederunt de Citrio, alteri
 uerò non. Quare cum iterum obijcerentur
 aspidibus, ille qui comederat de Citrio, e-
 uasit incolumis: alter uerò extinctus est.
 Tanta est uis huius pomi aduersus uenenu.

COLL.

Scribitur de quodam tyranno Ponti-
 co, qui solitus est ad se inuitare suos ciues,
 atq; ita uocatis præbere uenenum. Hoc
 postquam senserunt ciues, quos inuitabat,
 nec tamen auderent detrectare autorita-
 tẽ tyranni, sumpserunt prius pauxillũ de
 Citrio cõdito: sicq; uenenu nõ fuit efficax.

Matri

Matricis doloris curatio.

Scio honestissimam matronam, adhuc uiuentem, laborare morbo periculosissimo matricis: de cuius salute omnes medici desperarunt. Doctor Augustinus, remotis omnibus alijs remedijs, nihil aliud parauit, nisi portionem ex libanotide: quæ herba cordi ualde prodest. Est enim mirabilis uis illius herbae, iuuandi cerebrum, matricem et cor. Hac curatione magnam sibi laudem & autoritatem in medicina comparauit.

Kæxēfiæ curatio.

Doctor Pontanus & ego ueniebamus in itinere ad quendam senem uirum, qui nos hospitio excipiebat, qui habebat initia hydropis, seu quandam kæxēfiaw: & conquirebatur se laborare in somnio. De illo accidente querebamus, quod nã esset symptoma. Consuluerat uerò medicum, qui ipsi dabat portiones frigidas, ad conciliandum somnum. ille autem querebatur, quanto magis ijs uteretur, tanto se peius dormire. Cogitauimus igitur, quæ esset causa morbi. Ac sic tandem ipsi dicebam: Domine hospes, da nobis bonum uinum, & cæ-

na nobiscum, & utere illo bono potu, nec facias excessum, sed bibe pro siti restinguenda: & confer te citò cubitum, ac cras dic mihi utrum melius dormiueris: tunc enim de alia causa cogitandum est. Ille obtēperat mihi, & statim post cœnā se confert cubitum. Manè cum interrogarem, quomodo dormiuisset? respondit, se multis mensibus non ita commodè dormiuisse. Inde ratiocinabar, dicens: Tu habes frigidum uentriculum: iam uerò medicus suffundit frigida, augentia cruditatem. Obtempera igitur mihi, bibe semper bonum uinum, & uespero maturè te confer cubitum. Ille obtemperauit mihi, ac rectè conualuit, leuationemq; morbi sensit: ita ut postea multos annos uiueret. Iussi uerò etiam, illum interdum uti Zingibere.

Καρδιακόν: quo morbo Martinus Lutherus est extinctus.

Doct̃or Martinus Lutherus, annum ante mortem suam, uocauit me mane circa horam secundam. Casu tunc surrexeram. uenio ad eum, interrogans quid esset? O, inquit,

quit, habeo magnos & periculosos cruciatus. Interrogavi, num esset calculus? Respondit: Non: est adhuc aliquid maius supra calculum. Considerabam arteriam, quæ erat bona. Dicebam: Cor est incolume, non est apoplecticum. At ipse: Magnam habeo constrictionem circa cor, tamen non sentio cor constringi, & neq; aliquid incommodi ex pulsu animaduerto. Ergo argumentabar, nihil potest esse nisi humor, in orificio uentriculi ascendens: unde est tanta compressio. & ille morbus uocatur *νεφροπικνία*. Quæsiui igitur morbi initium. Ascenderat (sicut erat admodum uerecundus) cloacam, cum esset magnum frigus: simulq; sensit se frigore affici, & statim illo morbo corripitur. nam istud frigus mouerat humores, ut ascenderent. Ibi ego iubebam statim admoueri pannos calefactos, tergi pectus & dorsum, ac mox parari iusculum seu offulam. Prohibui etiam ne biberet mustum: mustum enim tunc biberat. Iussi etiã, ut minister de meo uino afferret: bonum enim tunc habebam *Rhenanum*. Cumq; gustasset iusculum,

mox

mox subsedit humor: & iubebam ut quiesceret, & illis calefactis panniculis uteretur. Postea, quando mortuus est, dicunt eum mortuum esse apoplecticum. At non fuit apoplexia, sed mortuus est illo quo dixi morbo: quia paulo ante mortem mihi scripsit, se eo morbo rursus tentatum esse.

Catarrhorum facilis curatio.

Dominus Philippus temperater uiuens, nullo alio remedio usus est, nisi quòd ex pelui singulis diebus quibus laborabat catarrhis, sæpenumero ex aqua lauabat manus.

Ophthalmiæ curatio.

Contra dolores oculorum D. Philippus propria manu cuidam Polono hæc sequentia scripsit.

Rz. Aquarum Euphragiæ

Rosarum

Rutæ

} an. ʒ. i.

Misce pro collirio.

Vtilitates tres insignes Electri,
quod uulgo uocant
Augstein.

i. Difficilis partus curatio.

Habet miram efficaciam in mulieribus
partur

parturientibus, quæ sunt in summo periculo propter foetus editionem, quando paucillum electri in uino contunditur, idq; uino imbibunt, uel quando de decocto pulegij datur: tunc statim ediderunt foetus. In illis rebus est arcana efficacia, quæ non conspicitur: estq; res mirabilis, quando matrix adiuuatur electro uel pulegio.

2. Calculi & stranguriæ curatio.

Deinde electrum, in primis album, contusum, ac uino coctum, uel cereuisia, detur laborantibus calculo uel stranguria: tunc statim meatus aperit, & materiam calculosam disrumpit, ac expellit.

3. Vtilitas contra apoplexiam.

Dux Ioannes Saxonie, pater ducis Ioannis Friderici, optimus princeps, habebat secum iter faciens semper optimum succinum. Accidit fortè in arce **Altenburg**, quòd quidam senex consiliarius, in proxima mensa Principis laboraret apoplexia. idq; animaduertens Princeps, ex lapsu ipsius, mox iussit adferri suum succinum, & accendi: quo fumo egrotans recreatus est adeò, ut post hoc tempus adhuc multos an-

nos uixerit: si non fuisset recreatus, statim
in eodem momento fuisset extinctus.

Stranguriæ & calculi alia curatio.

Sentiens urinae difficultates, uel stran-
guriam, aut si quis omnino non potest red-
dere urinam, is comedat aliquot grana
iuniperi. Sic statim dolorum leuatio-
nem sentiet.

Simile.

Dux Wuirtembergensis, in conuentu
Schmalkaldensi docuit doctore Lutherum
præsens remedium contra calculum: uide-
licet, ut sumeret recentem ollam, usq; ad
dimidium recentibus iuniperis impletam,
quam postea compleret uino & aqua, in
qua iuniperos decoqueret ad tertiæ partis
consumptionem: & de hac potione su-
meret haustum unum atq; alterum. Tunc
enim secuturam doloris mitigationem, &
calculi processum certò sensurum.

Aliud.

Cygnæ quidam habens maximos cal-
culi cruciatus, nullo alio remedio utebatur
nisi lacte caprino, in quo poma cynosbati
(Germanicè **heinboten**, uel **butten**)
coquebat,

requibat, & in locum affectum imponebat. Sicq; statim processit calculus.

Comitialis morbus an curabilis, nec ne, quomodo inquirendum.

Vsitatissimum est in morbo comitiali, imponere smaragdum laborantibus. eo morbo. aut enim frangitur smaragdus in aliquot frusta, & tunc morbus est lethalis: aut manente integra gemma, aegrotus conualescit.

Pectoris doloris curatio.

Sensi aliquando dolores pectoris maximos, quibus nihil aliud adhibui loco dolorum nisi corallia. Sic breui temporis spacio dolor pectoris desijt.

Pectus quare tegendum.

Pectus non tantum propter honestatem, sed multo magis propter ualitudinis conseruationem tegimus. Nam quando pectus nudum ita afflatur corrupto aere, accidit ut saepe magnorum morborum causa sit.

Dentium doloris curatio.

Cornu ceruinumustum, & uino calido mixtum.

mixtum, saluat dolorem dentium. Et Doctor Laurentius Lindeman, de utilitate huius cornu ceruini hæc dixit: Cornu ceruinum fore æquandî unicorni & rhinoceroti. Dubitatur enim, utrum rhinoceros adhuc sit in rerum natura.

Melancholiæ curatio.

Lipsiæ quidam (quem credo multis adhuc uiuentibus esse notum) tanta melancholia laborauit, ut crederet se esse mortuum. Is descendit in cellam, in qua dies noctesq; ambulauit, dicens submissa uoce: Sum mortuus, sum mortuus: easq; uoces subinde repetiuit. Amici uerò cognatiq; eius descendentes ad eum, uolebant eum ex cella educere. Ibi ille, Quid (inquit) petiris? aut quid uultis? ego sum mortuus. nolens cum ipsis egredi. Tandem excogitatum est à medicis eruditis consilium prudens, ut conduceretur robustus & uorax monachus. Quo adducto, apparatusq; in cella lautissima cœna, monachus cellam ingreditur, assidensq; mensæ, ructus edit plurimos, simulq; strenuè uorare incipit. Ibi melancholicus prodiens, accedit mensam, interrogat

rogat monachum, quis sit? Respondit ille
 submissa uoce: Ego sum mortuus, Ego
 sum mortuus. Subiungit melancholicus,
 audita hac responsione: Quis tu es? Re-
 spondit iterum monachus, Ego sum mor-
 tuus. Ad hæc melancholicus quærit: Co-
 medunt ne etiam mortui? Respondit: Ita,
 ueni asside mensæ, & mecum comede. Ita
 assedit melancholicus mensæ, & strenuè
 comedit: eaq; facetia curatus est, pristi-
 næq; uatetudini restitutus.

C O L L.

Alius quidam eodem morbo melancho-
 lico laborans, dixit se habere ranas in uen-
 triculo. Ab hac sententia cum nemo e-
 um abducere posset, uenit ad eum medi-
 cus, petens ut urinã redderet: qua uisa, me-
 dicus promittit se liberaturum eum, si mo-
 dò ipsi morem gerere uellet. Iussit itaque
 medicus sibi adferri ranas uiuas, quas ua-
 sculo imposuit, quod collocauit postea sub
 sellam, in qua necessitatem naturæ redde-
 bat: simulq; potionem, aliquo modo uentri-
 culum curantem, dabat. Qua sumpta, &
 naturæ opere peracto, quærit Doctor: Vi-
 disti ne

B

disti ne aliquas materias ex uisceribus tuis elapsas? Respondit: Non. Ibi medicus in medium protulit ollam, ex qua ranae proflicierunt. Ad hæc ægrotus adiecit: Hactenus non potui ipsis persuadere, me rana uexatum fuisse: iam re ipsa experiuntur, rem sic se habuisse. & ita æger sanatus est.

Hydropis curatio.

Audiui Pirckeimerum historiam talem dicentem. Paduæ est consuetudo, ut singulis diebus Doctores medicinae conueniant in myropolio, & inuicem colloquantur. Ibi accedunt homines, & consulunt medicos. Venit quodam die rusticus hydropicus, & rogauit ut curarent ac sanarent ipsum. Medici aspicientes eum, responderunt, non posse curari, nec esse spem aliquam sanitatis. Abiit rusticus plorans: et cum egrederetur ex myropolio, obuiam uenit ei alius Doctör medicus, ac interrogat eum, cur ploret? Respondet rusticus: Se quidem fuisse apud Doctores, eosq; consuluisse: uerum eos omnem sibi salutis recuperandæ spem denegasse. At staturim Doctör: Scis cur tibi denegauerint?

illi

illi nouerunt tuam intemperantiam, & te non obseruare si quid mandent. Si mihi certò promittis, te obedientem fore meis mandatis, ego te sanabo. Rusticus promittit. Medicus respondet: Abstineas decem dies saltem à potu, & melius habebis. Non enim siti morieris. Rusticus discedit, & obedit: & elapso octiduo, reuertitur sanus in myropolium, indicatq; Medico quis sit: ac interrogat quid ulterius ipsi sit faciendum, an adhuc diutius à potu abstinere debeat: quia iam se esse assuefactum, ut facile sitim ferre possit. Medicus iubet, ut non multum bibat, sed singulis diebus cantharum. Tantum consuetudo ualet.

Simile.

Ioachimus Kirsser, medicinae Doctor & Physicus principis Ernesti Marchionis Badensis, simili ratione ignoranter rusticum hydropicum curauit. Rusticus conueniens medicum, petijt sibi dari consiliũ, quod in hydropisi sequi possit. Cui Medicus iocose his uerbis respondit: Si in semestri spacio à potu abstineres, facile curareris. Rusticus existimans hæc à Doctore serio

dicta esse, abstinere per plurimas septimanas à potu, ac in dies meliorem sanitatem recuperat. Elapso quadrante anni spacio, rursus alloquitur medicum rusticus, ac totum ipsi negocium exponit. Medicus facti illius iterum recordari incipit: & ulterius rustico nihil aliud consulit, nisi ut liquidioribus cibis, ueluti in sculis & alijs eiusmodi utatur. sic ille quoque rusticus omnino pristinae sanitati restitutus est.

Apostematis curatio.

Rex Gallie habuit apostema in loco egestionis, quod fuit curatu difficile: tandem uerò curatus est chirurgi adustione. In quo morbo tantum fuit periculi, ut Rex post curationem mille coronatos primùm chirurgo donauerit: & quotannis ducentos sit largitus.

Febris curatio.

Novi quendam cancellarium episcopi Saltzburgenfis, qui fuit meus cōterraneus. Ille Romæ incidit in febrim: & cum non posset ferre sitim (ut homo Germanus) dixit ad Doctores: Date mihi ad bibendum, ego malo mori, quàm ita sitire. Illi re deliberata,

berata, expresserunt succum ex malis Granatis, qui est subacidus: & remedium est in febrī, quia suaviter refrigerat. Et sic porrexerunt illi calicem illo succo plenum. Ille statim avidè exhausit, dicens: Bene fecistis, quòd me ita recreastis hoc potu. Ibi unus ex eis explorans pulsū arteriæ, sensit pulsū melius se habere. Deinde ipse petijt adhuc unum calicem. Illi porrexerunt ei, & simul explorant arteriam, sentientes iam mitigari morbum. Porrigunt igitur & tertium calicem, dicuntq; se sperare meliora. Ita in vita hic servatus, multos annos in posterum uixit.

Tristitia & mœrore animi
extincti.

Doct̃or Aurbachius Lipsiæ quadraginta annos practicam exercuit. is saepe dicebat: Ego quadraginta annos ægrotos uisitaui: reipsa autem comperi plures homines mœsticia & dolore animi mori, quàm uiolenta morte.

Audiui de quodam magni nominis Principe, cui mortuo cor est exectum, & inventum in modum tosti pyri, *rote eius*

Dürre bieren. Ita emarcuit vis eiusdem cordis, præ nimia mœsticia, & magno animi dolore, qualescunq; illi fuerunt.

Est narratio de alio præstanti principe, qui magnas res adhuc nostro tempore gessit: illum etiam in senectâ mortuum esse dicitur, præ nimia tristitia, propterea quod putauerat, fratrem suum minorem, in quem multiplicia beneficia contulerat, ipsum è regno expulsurum esse.

Boni uini notæ.

Bonum uinum est, quod primò bene sapit, secundo melius, tertio adhuc melius-
**Das einē am ersten wol schmeckt/
 vnd zum anderen mall besser /
 zum dritten mall noch besser.**

Ratio est, quia sitis primùm impedit iudicium: postquam uerò deferbuit sitis, lingua acutius iudicat: quod si quis nimium biberit, tunc omne perit iudicium.

Vina optima unde cognoscenda.

Vinum quo est plenius, eo est halituosius, & Rhenana uina omnium maxime sunt tolerabilia, & magis aëria quam
Austriaca.

M E D I C V S.

Austriaca. Ideo noster Caesar Carolus V. plerunq; bibit Rhenana uina: quia minus offendunt caput, & alia membra. Ad Rhenum non sunt tam multi podagrici homines, sicut in Franconia, ubi multum bibunt uini, ex quo terrestri uino homines plerunq; podagrici sunt.

Varij sales.

C O L L.

Quum Callimachus, præceptor Sigismundi Regis Poloniae, & scriptor historiae de clade Varnensi, egrotaret morbo periculoso, ita ut nulla spes uitæ superesset, omnes serui & ancillæ, secum quæcumq; potuerunt, clam asportarunt. Id cum uidisset simia, puluinar domini sub capite stratum arripuit, illudq; sub pedibus occultauit, & ad domunculam properare cœpit, inq; eam introducere ut puluinar conata est. Hoc spectaculo Callimachus ita exhilaratus est, ut rursus conualesceret.

Anno 1548. cum Imperator Carolus V. laboraret suo usitato morbo articulari, crescentibus doloribus, accessit ad eum Ele-

Et or Marchio Ioachimus, & adhortatur ut ipse adhibeat remedia, & medicos, qui suæ Cæsareæ Maiestati optimè consulere, cum tales habere posset. Ibi Imperator respondit: O, patientia est optimum remedium, & in magnis doloribus aliquantulum uociferari: **gedult / vnd ein wenig schreien.**

COLL.

Quidam bellator fortis & strenuus, tempore ducis Friderici, Vuitenbergæ agrotabat, & mei præceptoris doctoris Medicinæ opera utebatur. Ad quem cum uenissemus, surrexit, & induit thoracem cum lorica & gladio. Quæsiuimus ex eo, quid his sibi uellet? Respondit, se iter suscepisse in ueterem Marchiam: at reuocatum esse ex itinere, eo quòd audiisset Turcas aduentare, quibus se obuiam iturum affirmabat. sed paulò post moriebatur. Hæc à quodam Doctore recitari audiuimus.

COLL.

Ante 35 annos fuit Vuitenbergæ operarius peste laborans, qui sic erat consopitus,

tus, ut mortuus esse existimaretur. Venit uerò pollinctor, afferens pheretrum. itaq; tumultuatur (sicut est illud genus hominum clamosum, moræq; etiam impatiens) iacens in deliquio animæ excitatur: ibiq; uidet ac audit clamorem eorum qui circa pheretrum erant, ac territus aufugit. Pollinctor insequens illū, reuocat: sed quo magis clamat, eo celerius ipse currit: donec in suburbio exceptus, ac stragula tectus, multum sudaret. sicq; euasit.

De somno & quiete.

Novi iuuenem Magistrum, pulchro corpore, Tubingæ, egressum ex balneis, ac post coenam mecum & alijs quibusdam bonis adolescentibus extra portam expatiatum: & hastam alijs duobus tenentibus transilysse adeò, ut uena pulmonis ipsi rumperetur. Ex qua ruptura & fluxione sanguinis intra triduum est mortuus. Idq; ideo dico, ut adolescentes suis iuuenilibus & tenerrimis corporibus parcant, & corporum fragilitatem agnoscant, debitamq; quietem eis tribuant.

Veteres uersiculi, indicantes quæ tem-
pora negocijs, & quæ quieti tribuen-
da sint.

*Sex horæ tantū rebus tribuantur agendis:
Viuere post illas litera Zita monet.*

Matutinum tempus est ualde idoneum
ad res agendas illis, qui ordine uiuunt. Quā-
do in priore uersiculo dicitur, Sex horæ tā-
tum rebus tribuantur agendis: loquitur de
horis inæqualibus, quæ in æstate sunt lon-
giores quàm in hyeme. Primam uerò ho-
ram ab aurora seu oriente sole inchoaue-
runt. Quemlibet enim diem, siue æstiuum
siue hyemalem, in duodecim horas distri-
buerunt. inde euenit, quòd æstiuo tempore,
siue circa horam secundam aut tertiam,
comederint. Sumpto cibo, reliquum tem-
pus, quod superfuerat, tribuerunt deambu-
lationibus, ac alijs iucundis colloquijs. Po-
stea cubitum se contulerunt. Literæ a-
pud Græcos denotant numeros, & Z se-
ptenarium designat. Quare ueteres his uer-
siculis significarunt, peractis uocationis la-
boribus, liberius uiuendum esse, & aliquid
temporis corpori & ualetudini reficiendæ
tribuendum.

Est res omnium perniciosissima, omnis
 lucubratio, etiam sobria: eoq; magis ingur-
 gitantium sese. & potiones infundentium,
 Quare fugite omnes lucubrationes uesper-
 tinas, etiam studiorum. sunt enim (ut sepe
 dixi, & dico) lucubrationes corporibus
 perniciosissima. Natura est composita
 principio noctis ad quietem, eamq; appetit,
 quæ ipsi est concedenda. Non concedens na-
 turæ debitam quietem, fit homicida sui cor-
 poris. Mane autem, sole oriente, cum reli-
 quis diurnis sideribus nostra corpora rur-
 sus concipiunt spiritus & calorem uiuifi-
 cum: quo etiam tempore omnia membra
 sunt magis idonea ad omnes labores susti-
 nendos. Ego multos periculosos morbos
 & miserias huius corpusculi mei uito, hac
 unica ratione, quòd semper utor illa dilige-
 tia citò eundi cubitum. Experimenti hanc
 rationem, & fatebimini, uobis esse salu-
 berrimam.

Quando mundus claudit suum oculum
 (quod fit sole occidente) tunc etiam nos
 debemus nostros oculos claudere, seu dor-
 mire: rursus aperiante se mundi oculo, no-
 stros

*stros etiam oculos aperiamus: id est, mane
surgamus. Illud uerò est naturæ conue-
nientissimum.*

DE SOMNIIS

DVAE QVAESTIONES

*de somnijs D. Martini Lutheri, ad quas ad-
iectæ sunt responsiones D. Philippi
Melanthonis.*

Prima quæstio.

*L*euitici 15 capite, Deus prohi-
bet obseruare somnia, & iu-
bet somniorum interpretes oc-
cidi. Quomodo igitur somnia
obseruari possunt?

Responsio D. Philippi.

*D*uplicia sunt somnia. Primum est
naturale, quod non tantum homi-
nibus, sed etiam plerisq; animantibus con-
uenit. Somniant & reliqua animantia, ut
bos, equus: & hoc somnium est imperfe-
ctum, nec habet ullam certam demonstra-
tionem, sed sunt confusissimæ apparitio-
nes: quas etsi conijcere possumus, tamen
pro

pro ueritate asseuerare non debemus: nec talia somnia curanda sunt. Quoniam si qui somnijs decipiantur, & credant uera esse quæ somniant, id eis plerunq; permittente Deo propter incredulitatem euenit, quod timuerunt. Somnia igitur naturalia possunt aliquo modo obseruari, si non addatur opinio aut euentus necessitatis, uel superstitionis. Secundum genus est diuinum, in quo nulla est confusio: imò in tali somnio est certissima demonstratio ac reuelatio Dei, consentiens cum ipsius uerbo, ex qua reuelatione homo dicere potest quid futurum sit. Sed quia diabolus aliquando se transformat in Angelum lucis, ideo probandi sunt spiritus. Angelus enim bonus ex iussu Dei reuelat bona, quæ citra controuersiam sunt uera, ut de ijs dubitari non possit: Sathan uerò sub prætextu boni parat malum. Igitur reuelationes factæ per Angelos malos sunt fictæ, diuagantes sine certis demonstrationibus: quæ Christiano refutandæ sunt, tantum absit ut eis credat.

Quare Ioseph & Daniel iuxta mandatum Dei propter somnia non sunt occisi?

RESPONSIO D. PHILIPPI.

Somniorum interpretes, scioli & ex-
quisitores somniorum, occidebantur ex
mandato Dei: quia contempto Deo, som-
nia tantum curabant, & illis plus fidei at-
tribuebant quàm ipsi Deo: ad quos sciolos
in omni angustia populus confugiebat.
Propter illam impietatem maximam iussit
Deus eos è medio tolli. Ceterùm Iosepho &
Danieli non per incantationes somnia ap-
paruerunt: sed certa demonstratione, &
diuina ordinatione. Habuerunt enim spi-
ritum, reuelantem ipsis somnia.

Somnia quæ fiunt circa auroram, uera
esse creduntur. Cuius rei sanè Philosophicæ
causæ reddi possunt. Alia ingenia sunt ma-
gis præfaga alijs: item quidam homines pu-
blica, quidam priuata facta præfagiunt.

Novimus quendam ministrum Eccle-
siae, Paulum Knot, qui fortè in lectione Do-
ctoris Martini Lutheri obdormiuit, ibiq;
somniauit

somniauit bellum inter duos principes esse ortum, ac in ipso aggressu unum ex illis duobus de equo tractum & interfectum esse. Accidit uerò, ut post biennium duo prestantes principes bellum sibi inuicem indicerent, ubi alter in ipso belli apparatu moriebatur. Etsi uerò ille, cum ea somniaret, quidq; secuturum esset ignoraret: tamen euentus postea somno illius respondit.

Anno 1542, pridie eius diei quo filia Doctoris Martini Magdalena moreretur, uidit mater, doctoris Martini coniunx, in somnis duos adolescentes pulcherrimè ornatos, ducturos filiam suam ad conuiuium nuptiale. Mane cum accederem matrem, interrogaturus de filie suæ ualitudine, narrauit mihi somnium quod habuerat præcedente nocte. Ego expanescens, nihil dicebam: sed hoc ipsum suspicabar, quod Angeli cœlestes ducturi essent filiam ipsius ad cœleste conuiuium, sicut eo die accidit.

Interrogauit honestum uirum, Capitaneum in ualle Ioachimica, cuius duo filij erant abducti à Turcis in bello, an etiam in somnis eos uideret? Respondit, se minorem
sape

sepè uidisse, maiorem nunquam. Dixi ei: Videbis illum adhuc uiuere. & paulò post ille est reuersus.

Coniunx ualde boni uiri, Domini magistri Andreae pastoris Ithenensis, habuit somniū eo tempore, quo Imperator Carolus V. in suam potestatem Vuitenbergam redigebat. Vidit enim iridem supra hoc oppidum Vuitenbergam, et Christum astantē & manu iridem tenentem. Hoc significauit procul dubio, quòd Deus uoluerit nos castigare, qui tamen sua manu eam castigationem rexit. Quia magnum miraculum & Dei beneficium fuit, Imperatore usque adeò iritato, & iritatis suorum animis, ipsum, cum iam esset uictor, ita ex his regionibus discedere. Ita Deus in medijs periculis pro sua clementia adest, ac euentus nobis tolerabiles largitur.

Cum mortuus esset Cancellarius ducis Saxoniae Electoris, pater Christiani Beirs, delatum est illud munus Cancellarij ad uirum clarissimum Doctorem Pleicard. Is, ut erat prudens, cum diu secum deliberaret, recipere ne an recusare tantum onus uellet,

uellet, tandem somniauit, se sedere in quodam aulae conclauis, & plurimos serpentes dextrum suum pedem inuadere. Excitatus igitur à somno, denegauit aulicis suam operam, in isto munere obeundo.

Laborauit ante annos aliquot fluxu satis periculoso in dextro oculo, ac usus sum multiplicibus medicamentis: & tamen nihil me proficere sensi. Somniabam uerò, me consulere Doctorem Philonem Medicum, qui iubebat me uti euphrasia: qua usus, statim intra biduum sum curatus.

Cum essemus in conuentu quodam, & nobiscum unam reuerendus uir doctor Ionas, ibi accepi literas, quibus mihi significabatur, Doctoris Ionæ filiam grandiorum natu esse mortuam. simulq; uetabatur ne citò illi hoc indicarem, ne territus in morbum aliquem incideret. Ego itaq; cum post prandium ad mensam sederemus leti, interrogauit: Domine Doctor, quale hodie habuisti somnium? Ille respondit: Dicam tibi liberè. Visus sum mihi domum redire ad meos liberos, ibiq; ab omnibus porrecta manu salutari, præterquam à filia

C maximè

maxima natu, quam deinde circumspiciens
 nusquam comperi. Ad hæc ego respondi:
 Verum est, D. Doctor, somnium tuum: ma-
 ior filia tua non nisi in futura uita te exci-
 piet, quia mortua est. Quo audito, intrauit
 cubiculum, & satis lacrimarum effunde-
 bat. Postea rediens dixit: Domine Phi-
 lippe, habeo tibi gratias pro consolatione,
 ac deinceps animo hilariori erat præditus.

Dormienti cuidam duo nobiles in som-
 no apparuerunt, quos uiuos agnouit, cum
 iam pridem essent mortui. Illi eum exci-
 tabant, ac promittebant nullum periculū ipse
 fore si surgeret. Quo factō, iussus est scribe-
 re literas, ex eorum ore dictatas. Deinde
 mandauerunt ut potenti cuidam offerret,
 & ita euauerunt: quas postea potenti
 illi obtulit.

Narratur historia de Aspasia, quod la-
 borauerit scabie in facie, cum tamen fuerit
 eo tempore omnium uirginum pulcherri-
 ma: quam scabiem in facie nullus medico-
 rum curare potuit. Tandē ipsa somniat, se de-
 bere sumere rosas ex Veneris capite, easq;
 aqua conspersas sue macule imponere. Id
 cum

cum fecisset, rursus conualuit.

Alexandro in somnis apparuit species pō-
tificis Iudaici, hortāris eū, ut susciperet expe-
ditionē contra Asiam. Fuit angelus quis-
piam, qui fuit ei excitator ut id faceret.
Cum uenit Hierosolymam, desiliit de equo,
& prestittit reuerentiam summo sacerdoti
eunti sibi obuiam. Omnes duces miraban-
tur, quare hoc faceret? Ista species, inquit,
quam nūc uideo, apparuit mihi in somnis,
& me adhuc in patria morantem ad has
expeditiones uocauit, dicens, se mihi fore
uictorem.

Commemorat Ioānes Keßlersberg, Theo-
logus quondam Argentinensis, de quadam
uenefica, quæ concionatorem, tales ludos
Diaboli reprehendere, & somnia dicere so-
litum, domum suam duxerat, probatura ei
non esse somnia. Eam igitur, cum lintre
pistorio se collocasset, obdormiuisse: ac de-
inceps gesticulatam manibus, capite & to-
to corpore, tanquam uolaret & saltaret:
quoad tandem lintre euerso, caderet in pa-
uimentum. ac non sine uulnere excitatam,
narrasse mirabilia quæ uidisset, & gessisset
inter ea:

interea: sed conuictam esse tandem uulnere, quod semper fuisset praesens.

Eiusdem farinae sunt, qui in locis septentrionalibus sunt frequentes, qui uidentur sibi in lupos mutari, ac dilaniare possimpeccora, duci à suo quodam principe ad horrea, ablatum inde frumentum: sed illusi, nihil reportant. Confessus cuidam fide digno uiro, Rigæ in Liuania, Lycanthropus est, se clauso carcere, in quo coërecebatur, ipso die Paschatis esse profectum ad suos, uxorem & liberos uisendi causa per multa milliaria. Quærenti, Quomodo euasisti è carcere? respondebat: Facile. Sed magna flumina erant tibi traicienda. At ille: Transuolani flumina. Quid dicebas tuus? Quid dicerem? circumibam protento rostro, ut lupo, olfactu uisusque explorans quid rerum gererent. Quare reuersus es in carcerem, semel elapsus? Tum ille: Redire necesse erat. Quis non intelligit hæc esse ludibria & somnia diabolica, quibus Satan illum uirum excaecauit?

Alexander obsedit Tyrum sex mensibus, & magnis adhibitis machinis, tandem expugnauit

pugnauit eam. Semel sopitus interdium, habuit somnium, in quo uidit Satyrum ante se ludentem: quem cum uellet præhendere, diu non potuit: sed tandem tamen præhendit. Aristander uerò ejus uates, ab ipso interrogatus quid esset? dixit ridens, Sa Tyrus: id est, tua est Tyrus.

D E S O B R I E T A T E.

Augustinus in libro Confessionum scribit de sua matre, hanc in prima etate mira diligentia ad sobrietatem à nutrice assuescitam esse. Neque enim licuit ei uinum aut aquam, nisi in iusta cœna aut prandio, bibere. Nutrix interrogata, quo consilio etiam puellis aque potu interdiceret? respondit: Nisi ea etate sitim perferre discant, postea matronas factas, cum copia uini sit, simili intemperantia uino se ingurgitare, qua nunc aquam bibunt. τὰ υἱῶν γὰρ ἐστὶ ἀρετὴς σωφροσύνη βροτῶν: Id est, Virtutis enim est humane sobrietas penus.

Xenophon scribit, Socratem intemperantes in cibo & potu monuisse, ut cauerent ne uescerentur ijs dapibus, ne ue potu eo uterentur, unde lenocinijs dulcedinis

prouocatis, appetentia edendi bibendiq;
 crescere posset. ἄς ἰδὲ τῶν τὸ μὲτριοῦ,
 ἰδὲ ἑὺμεγέθεινον: id est, Quam suauē est
 omne moderatum, & non superfluum seu
 superabundans.

Attendite, inquit Christus, ne grauetur
 corda uestra crapula & ebrietate, et curis
 huius uitae. Significat, hoc postremo tēpore
 futurā barbaricem multo maiorem, quā
 antea fuit, etiam nostrā memoria. Saepe
 cogito, quomodo uixerit illa familia Hey-
 delbergae, ubi etiam comites & nobiles u-
 nā cibum capiebant. putabatur tunc esse
 lautissima mensa, in qua ego etiam eram:
 sed tamen erat maior frugalitas, quā nūc
 est. Memini Capnionem, diuitem uirum,
 non pluribus quā duobus ferculis in
 prandio uti: uesperī uerò, unico erat conten-
 tus. Solebam illi adducere scholasticos,
 meos commilitones: quia delectabatur iu-
 uenum consuetudine. Doctiores mecum
 ibant propter bibliothecam: habebamus e-
 nim pulcherrimam bibliothecam, ubi ui-
 debamus ueterum monumenta. Visa ad-
 libitum bibliotheca, postea hortum acce-
 dentes,

dentem, lusu aliquo nos recreabamus. Sic igitur semper ipse erat contentus duobus ferculis, aut ad summum tribus in prandio: & uesperis unico. Ipse bibebat loram: nobis non permittebat bibere eam, sed dabat nobis uinum.

Nos adolescentuli omnes eramus contenti tota septimana duobus cantharis uini, ita ut quisq; in prandio haberet octauam partem mensuræ, tantundem in cœna. Sic ego uixi, & multi alij: & tamen fortassis non minus pulchri sumus, quàm illi qui totum cantharum uno hastu ingurgitant. Si essem in illis locis, adhuc ita uiuerem.

Post pugnam Ducis Saxonie Electoris Ioannis Friderici, factam ad Mulberg, in qua multi nobiles sunt capti, dixit mihi quidam, qui tres dies ieiunauerat, quibus nihil comederat neq; biberat, se tunc tam bene dispositum fuisse, quàm nunquam antea fuerat in tota sua uita: quia nunquam fuerat sobrius per multos annos. Corpus uerò alioqui non agrotum, multo melius facit omnia officia, & multo rectius etiam dormit, quando non adest cruditas:

ut nobis omnibus satis bene constat.

Spartæ fuit consuetudo, ut fungentes officio magistratus, per id tempus à uino abstinerent. Existimo etiam inde uenire illud, quòd Turcici Imperatores non bibunt uinum.

DE INTEMPERANTIA & ebrietate.

Plato in epistola quadam ad Dionis propinquos, de sua in Siciliam peregrinatione sic scribit: Vita illa beata, quæ ferebatur plena Italicarum Syracusanarumque mensarum, nullo modo mihi placuit, bis in die saturum fieri, neq; unquam pernoctare solum: ceteraq; , quæ comitantur hanc uitam, in qua sapiens nemo efficitur unquam, moderatus uerò multo minus.

Pittacus Mitylenæus tulit legem, ut si quis per temulentiam aliquid sceleris commisisset, duplo grauiore poena plecteretur: quòd causa ipsa, quæ eum ad peccatum impulisset, grauius etiam peccatum esset.

In conuentu Ratisbonensi, cum uinum ualde bonum cresceret, & multi Germani ex longioribus comptationibus eo anno

more;

moreverentur, ueniebant quidam ad Imperatorem Carolum V. petentes ut legem sanciret contra compotatores. Respondit ijs Cesar: Quid faciam? Tantum efficiam apud Germanos, prohibendo ebrietatem, quantum si Hispanis prohiberem furta.

Venerant huc ex Torga duo principes laudatissimi, Dux Ernestus Luneburgensis, & Henricus Megalopolensis. Ernestus dicebat: Domine Doctor, uolumus omnes esse Christiani, sed non possumus deponere illud uitium belluationis. Doctor Martinus respondit: Darzû soltendie herren thûn. Voluit dicere, Principes deberent curare, ut tolleretur istud uitium. Absidens ei dux Henricus, inquit: Hoc facimus Domine Doctor, denn weñ wir herrē nicht darzû thetten / so wer es lengest abgangen.

Gregorij Nazianzeni contra ebrietatem uersus, quem omnes Iuuenes scire debent.

Οἶνος παρθενικῶν δὲ χόλος πλείον ὄζει ὀνδ-
σλος, non rectè exponitur sic: Ebrietas est
magis dedecus quam ira. non enim est cou-

paratio ebrietatis & iræ. Sed dicitur de ira alterius. ut sententia sit: Maius dedecus est, quam cui alij satis irasci possint. Iuuenalis inquit: Quid enim Venus ebria curat?

COLL.

Species ebrietatis.

Bis sex, credatis, sunt species ebrietatis:
 In multis primus sapiens est, alter opimus.
 Ternus grande uorat, quartus sua crimina plorat.
 Quintus luxuriat, sextus per numina iurat.
 Septimus contendit, octauus singula uendit.
 Nonus nil celat, quod habet sub corde reuelat.
 Somnum denus amat, uomitumq; facit duodenus.

In Salinis Doctor quidam medicinae nimè curabat temperatiam, quæ præcipua est medica uirtus: ipse (inquam) & alius quidam Iuris prudentiæ Doctor, unà fortè ad compotandum sedebant. Cum autem diu potassent, sicut Doctor Iuris prudentiæ plurimum potare assueuerat (bona laus scilicet Doctoris) medicus procidit in mēsam. Cum autem Iurisconsultus putaret eum dormire, ideoq; excitare uellet: ibi primum animaduertit ipsum esse extinctum. Hæc sanè egregia sunt et doctoralia certamina:

Jst

Ist schad / das mit Theologi sein
gewesen. Fuit uerò unus Iurifcon-
sultus, alter medicus.

Concessi sunt bibentibus tres haustus:
quorum primus est restringendæ sitis cau-
sa: secundus, somni & salubritatis: tertius,
hilaritatis causa (hic per hilaritatem non
intelligo ebrietatem, quia non debes bibere
ut fias ebrius) postea quartus est furoris &
ebrietatis, ab hoc planè abstinendum est.
De hac enim re multa ueterum dicta ex-
tant, sicut & hoc est:

Sint tempestiuæ cœnæ, lætæq; breuesq;. Vos aut
econtrà hanc sententiam inuertentes, totas
noctes potatis. Insuper etiã nihil boni bibi-
tis, læditis uestra corpora. potus debet ui-
tæ, somno et salubritati prodesse. Debet eti-
am exhilarare, præsertim nos seniores: o-
portet & somni causa, etiam cum non si-
timus, aliquando pitissare, ut facilius obre-
pat somnus, aut retineri somnus possit.
Hoc uerò est bibere salubritatis causa. Po-
stea additur haustus hilaritatis causa, si
quis bono adsit amico: tunc demum enim
conceditur. Sicut nuper dicebam ad Stige-
lium

lium Lipsiæ: Poeticum haustum esse, de bo-
no corde bonum uinum mediocriter bibe-
re. In loco igitur paulo hilarius bibere,
dummodo mediocritatem non excedat,
non est turpe, aut illicitum. Quia Deus
uult haberi honorem corpori. Sic omnia
procedunt ex hoc principio, H A B E T E
honorem corpori: id est, non perdere cor-
pora uel nimium abstinendo, uel ingurgi-
tando immodico cibo aut potu. Vtrumq;
membrum curandum est: honos est haben-
dus corpori, ut sit organum Dei, uitando
utrumq; extremum, ne uel superfluitate uel
immani abstinencia ledatur. Ex hoc prin-
cipio procedunt hæ uirtutes: temperantia,
sobrietas, & id genus reliquæ.

Bibitur aliquando plus cereuisiæ quàm ui-
ni, quia est tenuis. Quanquã credo nostros
Germanos ueteres fuisse robustissimos
homines, & habuisse ualde bonam cereui-
siam, quæ fuit saluberrima, auxit sangui-
nem, eumq; optimum generauit. Bonus &
salubris potus est cereuisia rectè cocta, si-
cut olim habuimus ante 30 annos. Iam
corpora corrumpuntur, quia potus est de-
terior,

terior, res profectò deploratione digna. Magistratus exugunt non tantum marsupia, sed etiam robur & sanguinem subditorum. nam hæ subditorum exactiones efficiunt, ut non possit amplius bona cereuisia coqui. Non dico maledicendi causa, sed deploro tantum illas communes & publicas calamitates. Mihi non minus quam alijs a quo animo ferendum est, publica cū sit calamitas. Ruunt enim regimina in deterius: quod deploremus.

Lantgravius in conuentu quodam manè uenit ad Doctorem Pontanum, & dixit: Domine Doctor Pontane, præbe mihi manum tuam. Pontanus respondit: Quid? Vis ne me capere? Lantgravius: Non uolo, inquit, sed uolo tibi aliquid promittere. Ibi cum porrexisset ei manum, dixit: Promitto tibi, quòd non uelim ita posthac potare uesteri. Nam inter potandum multa liberius dicimus, quorum nos postea poenitet.

Parisijs, quando purpura preparatur, tunc artifices inuitant Germanicos milites & studiosos, qui libenter bibunt: &

eis præbent largiter optimum uinum, eâ conditione, ut postea urinam reddant in illam lanam. Sic enim audiui à studioso Parisiensi.

COLL.

Comes de Shuuarzenburg propinâs alicui Domino bonum haustum, dixit: **Es gilt ein Lutherischen druncth.** Ille non satis dictum assequens, querit de illo hansto. ibi Comes dixit: **Die Lutherischen sehen auf den grundt.** sic ego totum poculum exhauriam, **bis ich den grundt lehr sehen than.**

Ante annos aliquot crescebat ualde bonum uinum, anno uidelicet 40. quia erant magni æstus. Computabantur eo anno in ducatu Vuirtebergenſi à consiliarijs Ducis 400 homines, & amplius, qui erant interfecti in conuiujs ab autumno usq; ad primam Dominicam quadragesimæ.

Hispanus quidam, cum Imperator Carolus V. bellum inferret Germaniæ, dixit: Nihilaget uobiscum de religione, quia scit nos esse ebrios. Vult igitur prius uos sobrios facere: id est, castigare: & postea ager de religione.

Pardi

Pardi & pardales non capiuntur nisi inebriati uino, quod olfacientes ueniunt (in illis enim locis ponuntur cymbæ plene uino) & auidè hauriunt, p. steaq; concumbunt: & ita sopiti uino & Venere, capiuntur. Sobrii uerò non capiuntur: quia tanta sunt celeritate, ut omnia tela possint excutere. In propheta Danielis, Macedonici reges comparantur pardali. Talis enim fuit Alexander Magnus, & pater eius Philippus, & alij acerrimi uiri, qui se tandem uoluptatibus dediderunt.

M E D I C A M E N =
 T O R V M O M N I V M, Q V A E
 nostro tempore ad publica munia, & in communi practiciantiū sunt usu, atq; in officinis extant, Tabule breuissimæ: ex antiquorum Medicorū prescripto, cum ijs qui Medicum opus factitant, tum Pharmacopœis uel maxime utiles ac necessariæ.

LIBELLVS
DE SYRVPIS, VNVMQVE M-
libet humorem concoquentibus,
Tabula prima.

Pi- tui- tā,	Cle- men- tio- ra,	Mel ros. Oxymel S. Oxymel comp. Sy. acetosus.	Aqua	Foeniculi
				Apij
Valē- tiora	De duab. radicib. De quinque rad. Oxymeli scyllit. Sy. de stœc.	Aqua	Absynihij	
			Saluie	
Præ- pa- rant	Cle- men- tio- ra,	Syrup. uiolaceus ros. ex infusione de succo ros. de endiuia de cichorio S. de cicho. cū rhab. de suc. acetos. de agresta de Nymphæa.	Aque	Nepetæ
				Asparagi
Bilē fla- uā,	Valē- tiora	Oxysaccharum. Syr. de granatis de limonibus de acetositate citri Rob. de ribes.	Aque	Menthæ
				Petroselini
				Decoc. rubæ
				Violarum
				Endiuie
				Acetose
				Cuscute
				Lactuce
				Portulacæ
				Nymphææ
				Cichorij
				Plantagi.
				Solani.

Bile atrā	Cle- men- tio- ra,	}	Mel ros.	}	Melisse	
			Sy. de lupulis		Basiliconis	
			Sy. de fumaria		Lupulorum	
			Sy. de bysantijs		Fumariæ	
			Oxymel s.		Absynthij	
	Va- len- tio- ra,	}	}	Oxymel cōpos. Aquæ	}	Boraginis
				Sy. de buglossa.		Buglossæ
				Sy. de thymo		Scolopendriæ
				Sy. de epithymo		Maioranæ
				Sy. de pomis		Florum sambuci
	}	}	Sy. de calamento	}	Florum geniste:	
			Sy. de scolopendria.			

Syrupos hodie practici aquis distillatis cōmiscere so-
lent, et ita potandos præbent, obseruantq; ut sit du-
pla aquarum mensura ad unam syruporum. Syrupo-
rum autem et aquarum mixtionis quantitas non tran-
scendere debet unc. iij. Exhibentur uerò omnes Syrupi
magna ex parte summo mane: interdum etiam uesperis,
circa ingressum lecti, illi potissimum, qui somni
concedendi gratia sumuntur.

D DE SYRV

LIBELLVS
DE SYRVPIS ET AQVIS
cuilibet membro appropriatis,

Tab. 11.

Sy- rupi con- co- que- tes pi- tui- tam in	Capi- te,	{ Mel ros. Sy. de stoechad.	Aque	{ Salvia Betonice Maiorane Rorismarin
	Tho- race,	{ Mel uiol. Sy. de hyssopo Sy. de prasio Sy. de calamento.	Aque	{ Scabiose Capilli Ven. Hyssopi Salvia Enule cāpa
	Ven- tricu- lo,	{ Mel ros. Sy. de mentha Sy. de absynthio.	Aque	{ Mentha Absynthij Melisse Foeniculi.
	Ieco- re,	{ Sy. de absynthio Sy. de eupatorio Oxymel S. Oxymel compos.	Aque	{ Cuscuta Cichorij Absynthij Apij Eupatorij.
	Lie- ne,	{ Sy. de eupatorio Sy. de thymo Sy. de calamento Oxymel S. et cōpos.	Aque	{ Cuscuta Geniste Scolopend. Calamenti Buglossa.

M E D I C V S.

78

Reni- bus,	{	Sy. de duabus radic.	Aque	{	Asparagi
		Oxymel. compos.			Saxifragiæ.
		Oxymel S.			Foeniculi.
Vtero,	{	Sy. de arthemisia	Aque	{	Arthemisiæ
		Sy. de rubea tinctorum			Matricariæ
		Oxymel S. & cōpos.			Melissæ
					Nepetæ
					Foeniculi.

Capite,	{	De nymphæa	Aque	{	Lactucæ
		De papauere.			Plantag.
					Nenuphari.

Thora- ce,	{	Sy. uiol.	Aque	{	Hordei
		De iuiubis			Viol.
		De liquiricia.			Capill. Vē.
		Iulep. uiol.			
		De papau.			

Vētri- culo,	{	Acetosæ	Aque	{	Lactucæ
		Sy. myrtillorum			Cichoriij
		De cidonijs			Acetosæ
		De agresta			Plantag.
		De succo acetosæ.			Ros.

D 2

Iecore,

Conco-
quentes
bilē fla-
uam in

Ieco re,	{	Sy. de succo endiuie	Aque	{	Endiuie
		De cichorio cū rhab.			Acctose
		Acctos. S.			Cichorij
		De bysantijs.			Portulacæ.
Lie- ne,	{	Viol.	Aque	{	Endiuie
		Acctos. S.			Buglossæ
		Sy. de duabus rad.			Boragin.
					Scolopend.
Reni bus,	{	Sy. acctos. S.	Aque	{	Endiuie
		Acctos. compo.			Malue
		Endi.			Sem. cōm. frig.
		Violarum.			Solani.
Atrā bilē in	{	Capi	Aque	{	Melissæ
		te,			Basiliconis
					Fumariæ
		D. Lupulis			Boragin.
		D. fumo terræ			Buglossæ
		De pomis			Scolopend.
		Oxymel.			Maioranæ.
		Mel ros.			
		De thymo			
		De epithymo			
		Oxymel.			

DE MEDICAMENTIS PUR-
gantibus in forma liquida, unumquemlibet
humorem. Tab. III.

Purgāt	Pitui- tam	Clemen- tiora,	Hiera picra Gal.
			Agaricus
	Valen- tiora	Clemen- tiora,	Turbith
			Diaphœnicon.
Bilem flauā	Clemen- tiora	Valen- tiora	Electuarium elefcoph
			Electua. Indum
	Valen- tiora	Clemen- tiora	Diacytoniten
			Diacaribami
Purgāt	Bilem flauā	Clemen- tiora	Benedicta.
			Valen- tiora
	Clemen- tiora	Valen- tiora	Manna
			Diaprunis sim.
Purgāt	Bilem flauā	Clemen- tiora	Catholicon
			Rhabarbarum.
	Valen- tiora	Clemen- tiora	De succo rosarum
			Diarhabarba. N.
Purgāt	Bilem flauā	Valen- tiora	Diaprunis soluti.
			Stomachum laxati.
	Clemen- tiora	Valen- tiora	De psyllio
			Catharticū imperiale.
			D 3 Atram

Atram bilem,	{	Clemen- tiora,	{	Cassia fistularis
			{	Diacassia
			{	Diasene leni.
			{	Catholicon.
	{	Valen- tiora,	{	Confectio hamech
Electuarium de epithymo				
Diacitoniten.				

A mitioribus semper inchoandum erit, quæ aluum leuiter mouent, atq; sine tumultu exonerant: quorum dosis erit ad unc. 1. Si de paulò autè ualidioribus, drachmas sex hodie, aut paulò plus minus' ue, pro ætatis, sexus, anniq; temporum ratione, & pro sumentis uiribus practici exhibere solent. Sumuntur autem omnia medicamenta purgantia summo mane, cum uentriculus ciborum copia non grauatur.

Educentia

DE MEDICAMENTIS PUR-
gantibus solidis, siue in forma pilulari.

Tab. 4

		<table border="0"> <tr> <td rowspan="5">Cle- men- tio- ra,</td> <td rowspan="5">{</td> <td>Azaircth</td> <td rowspan="2">} à capite.</td> </tr> <tr> <td>De hiera S.</td> </tr> <tr> <td>Elephantina,</td> <td>à stomacho.</td> </tr> <tr> <td>Imperiales</td> <td></td> </tr> <tr> <td>De agarico,</td> <td>à pectore.</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td>Stomachica,</td> <td>à stomacho.</td> </tr> </table>	Cle- men- tio- ra,	{	Azaircth	} à capite.	De hiera S.	Elephantina,	à stomacho.	Imperiales		De agarico,	à pectore.			Stomachica,	à stomacho.
Cle- men- tio- ra,	{	Azaircth			} à capite.												
		De hiera S.															
		Elephantina,			à stomacho.												
		Imperiales															
		De agarico,	à pectore.														
		Stomachica,	à stomacho.														
Edu- cen- tia	Pitui- tam,	{	De hiera cum agarico	} à capite													
			Cochia														
	Va- lētio- ra,	{	Indæ														
			Arthetica,	à iuncturis													
			Fœtida,	à capite.													
			Lucis,	ab oculis.													
			De hermod.	à iuncturis.													
			De euphorbio.														
			Cle- men- tio- ra,	{	De rhabarbaro,	ab hepate.											
					Sine quib.	à capite etiã pituitã educũt											
Communes,	siue pestilentiales.																
Fla- uam bilẽ,	Va- len- tio- ra,	{	Aggregatiuæ,	à toto.													
			Aureæ,	à capite, ut etiã Arabica &													
			Azaircth.														
		De aloë.															

Atram bilem	{ Clemē- tiora { Valen- tiora	{ Inde De fumo terra.	} ab Hepate & splene.
		{ De lapide lazuli De lapide armeno.	

Pilule que ad caput expurgandum hodie exhibentur, ceteris maiores esse debent: quò diuitiùs uentriculo immoratae, potentius ad se noxios humores trahant: & hæ uesperis duabus aut tribus horis à coena sumuntur. Quaedam minori forma parantur, ut sunt elephanginae & communes dictæ, ut statim in uentriculo dissoluantur. Parum purgant, sed uentriculum magis confortant: & ille solent exhiberi duabus horis ante coenam. Quæ uerò ad aluum deiciendam, mediocri forma debent esse, & diluculo summo exhibentur. Dosis aut pilularum, raro drachmā unā excedere debet, nisi in corporibus expertis. Volutantur in puluere uel cinnamomi, uel liquiriciæ: nonnunquam etiam auro obducuntur, ut minori molestia accipi possint.

DE BOLO

DE BOLO PUR-
gatorio.

Bolus purgatorius, id est buccella, quantum bucca una uice capere potest, diuersis formatur modis. Aliquando ex simplicibus medicamentis, interdum ex antidotis purgantibus liquidis, quæ excipiuntur saccharo. Nonnunquã etiam ex solidis antidotis, adiectis pulueribus & speciebus, ad uehementiam quorundam corrigendam, atq; syrupo, uel alio liquore excipiuntur, & in formam boli reducuntur. Quantitas autẽ boli nunquam transire debet uncias duas. nam una uice deuoranda erit.

DE INFUSIONIBVS,
decoctis, clysteribus, & suppsitorijs.

Tabula v.

Infusio hodie dicitur liquor, in quo medicamenta parum trita, uel puluerisata, uel solida, etiam integra macerantur, absque ulla decoctione, per horas plures, noctem totam, biduum, uel triduum, pro natura medicamenti, ut uirtus eius tota in liquorem trahatur & transeat. Diuinitibus & delicatis exhibentur, eo quod gratiores sunt huiusmodi potiones purgatrices, quàm ipsa solidorum substantia, citius etiam distribuuntur liqui-

da, quàm crassat. Oseruãtũ est quoq; diligẽter, ut semper medica mentis purgantibus adijciantur, quæ uehementiam eorum corrigere possint: & quanto tempore macerandã sint. Hodie duodecim horas, nonnunquam integram noctem & diem macerantur, quæ macerata ualentius colando exprimuntur, aut per colum rarius, ut per manicam Hippoc. transmittuntur, nõnunquam a nonnullis medicamenta purgantia liquida & syrups, ut gratior fiat potio, ijs commiscuntur: alij alterant saccharo, aut cinnamomo, ut patiens se medicamentum sumpsisse nesciat. Aliquando uice infusionis, iuscule aliquo supradicta medicamenta nodulo ligata incoquimus. Quidam hodie iuxta humorum redundantiam, decoctum pro medicamentis purgantibus parant: ut si pituita redundat, è seminibus atq; radicibus, quæ lentos & crassos humores incidunt, & obstructiones liberant: si bilis flaua, è uiolis, lactuca, cichorio, & eiusmodi quæ quæ bilis acrimoniam refrenant, decocta faciunt. Primus modus est hodie magis in usu.

Medicamenta quæ infunduntur seu macerantur liquore aliquo, sunt:

Agaricum,

Agaricum, Dosis est ad. 3. v.

Senna, Dosis ad. 3. vi.

Rhabarbarū, Dosis ad. 3. iij. v. aut sex.

Turbith ad. 3. i.

Scammonium ꝑ. s. uel grana iij.

Hermodactylus.

Myrobalani ad 3 iij.

Tamar indi ad 3. ij.

Psyllium ad unc. i. sicut fumus terræ.

Aloë, ad 3. ij.

Et alia permulta super cineres calidos temperantur aliquandiu humore siue liquore idoneo, ut uis uehemens corrigatur.

Agaricum est familiaris medicina, ubi correcta fuerit. corrigitur autem cum oxymelite scyllitico, aut sale gemmæ, uel zingibere, semper admiscendo tertiam partem: & quia uentriculo aduersatur sua leuitate, debet admisceri aliqua medicina stomachica: sicut Cinnamomum, Garyophy. Mastix, aut calamus aromati. Dantur binæ drachmæ cum oxymelite, uel melle ros. macerati. dosis ad. 3. 5. Potest dari in forma liquida, aut pilulari, uel pulueris.

Senna corrigitur cū zingibere, uel datur cū iure gallinæ, pulli, uel carniū, absq; trituratione.

Rhabarbarū corrigitur cū tertia parte spicæ nardi, aut cinnamomi, uel iunci odorati, aut mastichis. Datur cū sero lactis, aut succo cichorij, uel cū decoctione purgare bilē flauā. Maceratur in iisdē decoctis, aut in aquis distillatis, idq; in æstate: hyeme uerò in uino albo optimo. In substātia datur ad. 3. iij. usque.

Turbith

Turbidū corrigitur cum subdupla, aut tertia parte zingiberis. Datur cum Melle ros. aut Conf. uiol. uel passularum decocto, pondere drachmæ unius, aut paulo plus, pro sumentis uiribus. Pituitam glutinosam purgat, longis morbis medetur.

Scammoniū, id est diagrydium, corrigitur decoquendo in citonio. Admifcentur ex ijs quæ iucundum spirant odorem, & stomachum confortant: ut Anisum, mastix, thymus aut pulegium, &c. Datur per se cum melle, aut ptissanæ cremore, uel cū aqua myrobal. citrinorū, cum saccharo uiol. uel ros. syrupo. Alij macerant in oleo uiolato: tunc absque noxa deorsum uergit. Dosis est ad scrup. i. s.

Myrobalani, quorum genera sunt quatuor: citrina, cepula, inda siue nigra, & emblica. Citrina, bilem flauam: nigra, atram: cepula, pituitam detrahunt: uentriculum & intestina sua adstrictione roborant. trita, usta, aut elota, corriguntur cum saccharo, amygdalis dulcibus, passulis, semine anisi. in forma potabili dantur cum decoctione cōmuni, uel sero caprino. Citrini dantur cum decoctione purgante bilem flauam: nigri, cum ijs quæ atram bilem: alij, cum ijs quæ pituitam. quorum dosis ad drach. iij. aut iiij. trita.

Tamarindus, noxas omnes à calore natas mitigat. Datur ad febres ardentis cum rhabarba. & cassia.

caſſia. Doſis eſt unc. 1. Cōtunditur, contuſus in aliquo liquore miſcetur, ut in hepatis paſſ. aqua endiuæ: uentriculi, menthæ. deinde colando exprimitur, ut aliquid ſubſtantie eius extrahatur.

Aloc datur ijs qui capitis doloribus à uentriculo afficiuntur: necnon laborantibus oculorum ſuſuſionib. Doſis eſt ad. ʒ. ij. ex aqua mulſa.

Polypodium. eius radicis purgata, dantur ʒ. ij. ex aqua mulſa. Alij cum odoratis corrigunt eius uim, ut cum zingibere, ſem. anifi, gariophillis, cinnamomo, & ſimilibus. Aluum deſicit contra moleſtiam in gallinaceo iure, tum in puſſanæ cremore radix cocta.

Epithymū datur adultis tuſum, & cribro excuſſum, ʒ. v. aut ʒ. ij. cum paſſo, uel aceto mulſo: adiecto pauſillo piperis, uel ſalis gemmæ. parum decoquitur.

Elleborus niger corrigitur cum ſeminibus odoratis: datur ex paſſo, aut aceto mulſo, ad ʒ. iij.

Hiera picra, multum de ſe debilis: per ſe enim data nō operatur, niſi in debilib. Poſteſt dari in portione: ſed propter eius amaritudinē preſtabit potius dare in forma pilulari, quāuis in portione potētius operetur: datur in portione ſecurē ad unc. ʒ.

Mezereon, Eſula, & huiuſmodi, macerantur in aceto, ut deponant acrimoniam.

Armenius lapis, quo pictores utuntur, datur ad ʒ. iij.

DE DECOCTIS.

Decocta parantur ex seminibus, folijs, radicibus, & plantarum floribus Folia & flores manipulis: fructus numero: radices & semina, pondere aestimentur. Radicum quantitas unc. iij. ad summũ quinq; foliorum, fasciculorũ manualium quinq;: seminum. 3. iij. aut sex: florum, manipulorum quatuor non excedat. aquæ mensura, in qua decoquantur supradicta, libras tres non debet transire. Cæterum cuiuslibet libræ aquæ, libra semis sacchari & mellis admisceatur. Si uerò decoctionem odoramentis, ut iucundior fiat, parari opus fuerit, cuiuslibet libræ decocti 3 ij. odoramentorum commiscendæ erunt.

DE CLYSTERIBVS.

Clysterium uaria sunt genera: ad quorum compositionem, quatuor rebus opus est. Primum a liquo liquore, ut pisorum, cicerum, pulli, gallinæ, capi, castratorum, uel aliarum carniū aut decocti, iuxta morbi naturam uariari solet. aliquando enim abstergendum, adstringendum, glutinadum, &c. Secundò, medicamenta purgantia requiruntur, quæ duplo pondere dantur ad ea quæ deuorantur. Tertio, sunt olea & pinguedines, quæ etiam pro morbi diuersitate uariantur. Quarto, salis genera, ut facultatem excretoriam excitent. præterea aliquando mel, aut saccharum, aut butyrum, aut uitelli ouorum, prout morbus postulat, adiiciuntur.

adijciuntur. Estq; communis regula, quòd ad iuris decocti, uel alterius, libram unam, oleorum unc. iij. uel iij. pinguedinum, mellis, butyri, sachari unc. i. aut s. uitelli ouorum duo, aut tres: salis uerò. 3. i. plus minus' ue. Clysterium quidam sunt debiles, quibus utimur in febribus, & in ijs qui longo morbo debilitati, senibus & intestinorū torminibus: uehementiorib. & acrib. in morbis frigid. longis, & qui exitiale uenenū sumpserunt.

Herbae quinque; cōmu- nes,	{	Malua	} Singulorū quātitas potest esse M. i. decoquatur ad tertias, et co- lo diffundatur, accipiaturq; iu- ris decocti lib. s. medullae castie unc. 1. adijcitur interdū Hieræ picræ unc. s. cū mellis rosa. 3. iij. olei unc. iij. & salis 3. 1.
		Althæa	
		Mater uiol.	
		Atriplex	
		Mercurialis	

Clysteres injici possunt omni tempore, modò duabus aut tribus horis, uel longius à cibo adhibeantur.

DE SVPPOSITORIIS.

Suppositoriorum tria sunt genera. Quaedam leuia: & ista nobis sunt familiaria. fiunt enim ex radice betæ, caulis, uel mercurialis, lardo, caseo, stercore humano exiccato, melle perunctis, suillo adipe sal consperso, ficu inuersa, & butyro, adiecto sale. Quaedam uerò mediocria, & fiunt è uittella

tello oui, croco, additis melle & sale, uel quæ è sale & melle componuntur. Quædam sunt uehementiora, ut quæ recipiunt scammonium, euphorbium, elleborum, & huiusmodi pulueres, quibus magna necessitate utimur in morbis magnis. Danda est opera, ut drach. unius specierum & salis, unc. 1. mellis addatur. Pulueres trui & cribrati, cum melle cocto aut cera & oleo, donec in unum coeant, miscentur. Dum subiiciuntur, prius oleo, butyro, aut alla pinguedine illua esse oportet. Si uoluerit medicus fortificare uirtutem expulsiuam, subiiciat suppositorium Luna in signis existente frigidis: sicut in Cancro, scorpio, & piscibus.

DE SPE-

DE SPECIEBVS AROMATICIS
 siue confectionibus, unam quamlibet
 partem roborantibus. Tab. 5.

Respiciunt	Caput	Fri gi.	Diarhodon abbatis	} Ad cerebri passiones ca- lidas.
			Diacoralli	
			Manus Christi	
	Colid.	Ca	Diambre	} Apoplexiæ, epilepsiæ, et affectibus melancholi- cis medētur.
			Mithridatum	
			Diamarg. calidum Electu. pliris arcotico	
Thoracē	Fri gi.	Tragacanthum frigi.	} Distillatio- nibus ad pe- ctoralia ca- lidis exhi- bentur.	
		Diapapauer		
	Colid.	Ca	Diapenidion	} Ad thoracis et pulmonū uitia, ut spu- ta lēta, cras- sa, in pecto- ralibus con- tenta.
			Tragacanthum calid.	
			Diacalamentum Diaprasium Diiris Salomonis	

Respiciunt

LIBELLVS

Respicunt	Vētri culū,	Ca lid.	Rosata nouella	Ad prauam uētriculi co ctionē, fla tus, acidōsꝫ ructus.
			Aromaticum ros. d. G.	
			Aromatici garyoph.	
			Diatrion pipereon	
			Diagalanga	
			Dianisum	
			Diacyminum	
			Diacynnamomum	
	Diazingiber			
	Confectio de xilaloen.			
Frigi.	Frigi.	Triasantali	Aduersus uē triculi & io cinoris calo rem.	
		Diarhodon abbatis		
		Diacitoniten		
		Manus Christi		
		Diamarg. frigid.		
		Diacoralli		
Triasantali				
Cor,	Ca lid.	Diamarg. calidum	Aduersus cordis pal pitationem.	
		Cōfectio de musco dul.		
		Diambra		
		Diacameron		
		Elec. laticiae Gale.		
		Rosata nouella		
		Mithridatum		
		Theriaca		

Hepar

MEDICVS.

103

He- par	Frigida	{	Diarhodon abbatis	}	Aduersus ioci noris calores.
			Triasantali		
	Calida	{	Dialacca	}	Ad iocinoris & lienis ob- structiones, ac aquam in- tercutem.
			Diacurcuma		

Componuntur magna ex parte confectiones e speciebus multorum antidotorum, adiectis quibusdam nouis & recentibus. Vocantur hodie a nostris practicis rotulae seu tabulae: quoniam formam orbicularem accipiunt. Quae uero forma sunt longa, morselli & lozengiae dicuntur. Modus exhibitionis 3. i. s. aut 3. ij. pro sumentis habitu & affectu. Dantur diluculo & uesperis, tribus aut quatuor horis a coena elapsis.

DE CONSERVIS SIVE HODIE

conditis uocatis, nec non & trochiscis atq;
eclegmatis. Tab. 7.

Respi- ciunt	Caput	{	Anthos	}	Aduersus comitia- lem morbū, apo- plexiā, & alia ca- pitis & neruorū frigida mala.
			Rosmarini.		
			Acori		
			Lauandulae		
			E bethonica		
	Frigi.	{	E pœonia.	}	Ad uapores in ce- rebrum irrepētes reprimendos.
			De nenuphare		
			Rosarū E prunella		
			Violarum.		

E 2 Respi-

Respicunt	Tho- racē	}	Enule campanæ	}	Aduiscida & lenta spu- ta è pectoralibus edu- cenda.
			Capilli Veneris.		
	Cor	}	Boragin.	}	Palpitationi, melancho- licis, & tristibus auxi- liantur.
			Buglossæ		
			Acetosæ.		
	Ven- tricu- lum	}	Absynthij	}	Ventriculum firman- t, concoctionem iuuant, orisq; suauitatem effi- ciunt.
			Gingiber conditū		
			Acorus conditus		
			Saluie		
			Citria condita.		
Rosarum					
Cichorij					
}	Acetosæ	}	Acrimoniã bilis obtun- dūt, uehemētioribus fe- bribus subueniūt, dolo- ribus quos bilis creat: et capitis dolores sedant.		
	Cotonea condita				
	De nenuphare.				

Nullus in ijs sumendis præscriptus est modus: usus hodie seruat, ut mane & uesperis nucis iuglandis quantitate exhibeantur. nonnunquã his admiscetur pulueres aromatici, & cum saccharo uel syrupo appropriato, mixtura quam uocant, conficitur.

DE TRO-

MEDICVS.
DE TROCHISCIS.

105

Tro- chi- sci	Aperi- tiui,	{ Derhabarbaro	} Ad hepatis obstructio- nes & febriū horro- res, quos pituita creat, necnō aquā intercutē. Ad febres ardentes, io- cinoris calefactionē, atque uentris proflu- uium.
		{ De eupatorio	
		{ De myrrha.	
	Alke- ket. Cōstri- ctiui,	{ De spodio	
		{ De uesticaria	
		{ De terra Lēnia	
	{ De caphura		
	{ De berberis.		

Trochisci, cū usus postulat, triti ex aqua aut uino, aut a-
lio quouis liquore ebibendi exhibentur. Nonnunquam an-
tidotis, saccharo, pilulis, clysteribus, unguentis, alijsq; huius
modi cōmiscuntur. Trochiscorum, qui sine aliorum medica-
mentorum mixtione sumuntur, dosis non debet transire ʒ. i.
uel ʒ. i. s. & 2. quorum compositionem opium ingreditur,
ʒ. i. aut ʒ. s. dantur.

DE LOCH, SIVE ECLEGMATIS.

Mitio ra,	{	De pino Me.	} Tussi diutur- nae & asthma- ti medentur.
		De pulmone uulpis Me.	
		De caulibus Gordonij.	
Loch	{	Sanū & expertū	} Asthmati antiqua & crassis et uiscidis hu- moribus auxiliatur.
		De squilla.	
		Frigidū. { De papauere.	

Possunt sumi omni hora, præter loch de papauere, qui datur hora post cenam.

DE STUPEFACIENTIBVS, SOMNUM prouocantib. & de ijs quæ uomitū prouocant. Tab. 6.

Stupefacientia & somnū prouocantia, interius sumēda.	Mitiora	Sy. uiolaceus	Vehementiorib. nō nisi maxima necessitate utēdum est: neq; cōtinuis dieb ⁹ sed ex interualis talia sunt dāda. Dosis est à ʒ ij. usq; ad ʒ i. cū syr. ros.	
		Syrupus de papauere		
		Succi		Lactuce
				Semperuiui
				Solani
Valentiora	Portulacæ	Consultius est primò his quæ extrinsecus admouētur, uti (scil. ut tēporibus illinantur) quæ intra corpus sumuntur.		
	Cicutæ			
Exterius admōda	Conserua	Violarum		
		Nymphææ		
	Philonis antidotū	Athanasia		
		Dialibanum		
		Diacodyō Micleta		
	Oleum uiolaceum	Oleum mandrago.		
		Vnguentum populeonis		
		Decoctū corticis mādrago.		
		Semen hyoscyami		
Lac muliebre				
Semen papaueris				
Decoctum salicis				
Opium				
Anethū uiride in oleo coctū				

Cauendum

sumuntur.

Cauendum autē, tunc unquā mēbris principalibus, ut cerebro, cordi, iccori adhibeantur: neq; pueris, senioribus, grauidis, ac alijs imbecillioribus applicentur.

Mitiora	{ Aqua calida	} Sumuntur cum unctuosiss, uel sine.
simpli-	{ Hordei decoctum	
cia, uo-	{ Ficiū recentū lōga comestio	
mitū eli-	{ Oleum crudū digitis aut pen-	}
cientia	{ na in os dimissum.	
	{ Atriplicis semen & radix	} Ista in aqua decoquuntur, et cū oleo uel unctuosiss assumuntur. A cibo sumuntur ad unc. iij. Sumpturis ista uehementiora, confert presumere paucū cibum: neq; hac imperari debēt nisi ubi strāgu latus suspiciō imminet.
	{ Semen { Raparum	
	{ Nasturtij	
	{ Erucae	
	{ Melonum	
Medio-	{ Cucumer asininus	
cria	{ Nasturtium	
	{ Radix bethonica.	
	{ Sy. acetosus. S. & compos.	
Compo-	{ Oxymel.	
sita	{ Hydromel.	
	{ Radix raphani, & semē eius	
	{ Capæ, & semen eius	
Valen-	{ Baurach	
tiora	{ Vterq; elleborus	
	{ Radix cucumeris syluestris	
	{ Flores sparti	
	{ Nux uomica.	

Aduertendum, potiones quæ uomitus ciendi gratia bibuntur, tepidas, affatimq; sumendas esse.

DE ERRHINIS, MASTICATO-
rijs, odoramentis, & suffumigatio-
nibus. Tab. 9.

Er rhi na	Miti ora,	{ Aquæ distillatæ capitales Anagallidis utriusq; succus Succus ceparum Succus cyclaminis Succus brassicæ Succus foliorum enulæ cæpanæ }	} Liquida na- ribus illum- tur aut inijci untur, inter- dum oleis & speciebus a- romaticis ca- admiscuntur.

Liquorum unum .s. una uice infudisse sufficit. Vnicè tamè obseruandum, ut qui sumunt, prius os aqua impleant, ne è naribus per uias siue meatus desluant succi. ac caput in posteriora reclinandum: neq; his utendum, nisi corpus prius uacuum fuerit medicamento deiectorio, aut phlebotomia. Horum usus est in longis capitis morbis, præsertim morbo commitali, narium obstructionibus, odoratus difficultate, & oculorum affectibus antiquis.

De masti-

De masticatorijs, siue apoph legmatifmis.

Masti- cato- ria	{ Mitiora,	Hyssopus	} Retinentur in ore, & commaducantur, de- tibusq; confringuntur, aut confusa & liquo- re aliquo uel melle ex- cipiuntur, & mansi- les pastilli formantur.
		Origanum	
		Thymum	
		Pulegium	
		Cappares	
	{ Valen- tiora	Sinapi	
		Mastix	
		Radix acori	
		Zingiber	
		Piper	
		Pyrethrum.	

Vtendum masticatorijs maxime matutino tempore, quum corpus expurgatum est a reliquis excrementis: atq; post illorū usum, os abluendum est aqua, uel melicrato, aut ptissana.

De odoramentis.

Calida odora meta	{	Styrax	Ladanum	} Citra ignis acces- sione fiunt, suo o- dore cerebrū al- terant, oleo uel a- liquo liquore or- biculi ad usum for- mantur, aut unguē- ta uel poma trita excipiuntur li- quore.
		Lignū aloes	Maiorana	
		Cinamomū	Caryophylli	
		Maceris	Ladanum	
		Mastix	Lauandula	
		Muscus		
		Nigella		
		Iuniperus		
		Genista		
		Maioran.	Thus	
Garyophylli.	Ocymum			

E s Frigida

Fri- gi- da	{	Nenuphar ex nyphæa	} Rose	{	Camphora	
		Oleum uiolearum			Viola	Vnguentū popu-
		De papaue.			Sātali.	Mādrag. (leonis.

Vsus horum est ad iucundum odorem faciendum, ad pestilentie contagia arcenda, ad distillationes à capite ad pectoralia: tuncq; naribus admouentur.

De suffumigationibus.

{	Salvia	{	Maiorana	{	Trita ista exci-
	Rosmarin.		Basilicon		piütur liquore,
	Maceris		Garyophyl.		incendütur, aut
	Cinamomum		Lignü aloes		ignitis carboni
	Thus, Myrrha		Mastix.		bus inijciütur.

Vsus est ad odorem gratü comparandü, ad distillationes à capite ad pectoralia, ad pestilentie contagia arcenda: tunc naribus admouetur. conueniunt Asthmaticis, ubi uapor per os recipiendus.

DE OLEIS, VNGVENTIS, LINIMENTIS, EMPLASTRIS, & CATAPLASMIS. Tab. 10.

Repellētia frigida, et adstrin- gentia,	{	Oleü rosa. omphac.	}	Refrigerant, adstrin- gunt, incādescētib ^s inflāmationum seruo ribus medentur.
		Oleum myrtinum		
		Violarum.		
		Nymphææ		
		Papaueris		
{	Citoniorum.	}		

Dige.

Digerētia, siue rarefacientia	Mitiora	Oleū chamæmeli	Ista tēperato calore rarefaciunt, ad longas maximè febres discutiendas accommodantur.
		Anechinum	
	Valētiora,	Rosatū cōpletum	Calcfaciunt, resiccant, membra refrigerata & imbecilla roborāt, neruorū morbis medentur.
		De nucibus	
		Amygd. dul.	
		De iunipero	
		Laurinum	
		Constinum	
		Rutaceum	
		Mastichinum	
		Absynthij	
		Nardinum	
Vulpinum			
Amygd. amararū			
Scorpionum.			

De unguentis.

Vnguenta repellentia frigi.	Populeon	Ad partes refrigerādas accommodantur: erysipela alijsq; calidis inflāmationibus medentur.
Calida ualenter rarefaciētia siue digerentia.	Santalinum	Aduersus frigida corporis mala, resolutionem, coxendicem, nephritem, febrium pituitosarum horrores maximè faciunt, emolliunt duricies, &c.
	De bolo	
	Aregon	
	Martiatum	
	Agrippa	
	Dialthea	
	De meliloto	
Alabastrum		

Vnguenta

Vnguenta componuntur ex speciebus, iuxta morbi naturam, oleis & cera: interdum adhibentur adipēs, medulla, butyrum, & similia, aliquando gummi commiscentur, nonnunquam succi. ingredientia quaedam seorsum debent puluerisari. De cera non datur praescriptus modus, nisi ad consistentiam unguenti adijcitur. Hodie in componendis unguentis practici obseruant, ut unciae uni oleorum uel alterius liquoris, drachmam unam pulueris & unc. 2. cerae adhibeamus. Sed praestat arbitrio medici cerae quantitatem relinquere.

De Linimentis.

Linimenta ex eisdem ferè rebus fiunt, quibus unguenta, dempta sola cera: consistentiam paulò molliorem & liquidiorē accipere debent. Hora applicandi unguenta & linimenta laudabiliora, est post uniuersas euacuationes.

De Emplastris.

Emplastra ex herbis, floribus, radicibus, speciebus grossa arte cōtusis cum oleis, uel alijs liquoribus simul mixtis, uel bullitis. Herbae & flores per M. numerantur; radices per unc. aut drach. similiter pulueres & farinae. Obseruant hodie in componendis emplastris, ut cuilibet manipulo oleorum aut alterius liquoris unc. 1. aut unc. 1. s. commisceatur. Praeterea, Emplastrum ex herbis viridibus & radicibus, si quando Medicus componere

ponere intendat, tantum bulliri ista oportet, donec ad spissitudinem ueniant: deinde adduntur liquores, ut uel oleum, adipes, butyrum, & huiusmodi iuxta Medici arbitriū, uolētis uel digerere, uel suppurare. Si uerò cum melle emplastrum sit componendum, pro lib. i. mell. specierum unc. 4. admiscetur: compositum emplastrum, linteolo affectæ parti adhuc calidum illitum admoueatur.

De Cataplasmatibus.

Cataplasmata ab emplastris differunt, quæ fiunt tantum è plantis uiridibus contusis, uel iisdem ad mollitudinē usq; in aqua decoctis. Ea absq; aliquo liquore pingui. hypochondrijs adhiberi solent, alijsq; partibus. Quæ suspecta semper sunt, nisi prius corpore uacuato.

Θεῖ δὲ λόγος, τέλος.

BASILEAE, EX OFFICI-
na Ioannis Oporini, Anno Salutis
humane M.D.LXIII.
Mense Ianuario.

